

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA MLADISTVÝCH A JEJÍ PŘÍČINY
(V ČESKÉ REPUBLICCE A V JIHOČESKÉM KRAJI)**

Autor práce: Marie Vlková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce – v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS a v tištěné podobě knihovnou VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanovi Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

VLKOVÁ, M. Kriminalita mladistvých a její příčiny (v České republice a v Jihočeském kraji) : bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 58 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: mladiství, kriminalita, trestný čin, rodina

Bakalářská práce řeší, analyzuje a zkoumá kriminalitu mladistvých a její příčiny v České republice a v Jihočeském kraji. V práci jsou definované základní pojmy, jako je kriminalita, mladiství, mládež či trestný čin. Práce se zabývá i právní úpravou trestní odpovědnosti mladistvých. Na tuto kapitolu navazují opatření, která jsou mladistvým ukládána. V práci je následně rozebrána i činnost probační a mediační služby. Další dvě kapitoly se věnují motivům a příčinám, které předchází kriminalitě mladistvých. V poslední kapitole teoretické části jsou jednotlivé příčiny vyhodnoceny. V praktické části se nachází statistiky - jak za Českou republiku, tak i za Jihočeský kraj. Následně je vypracován řízený rozhovor s pracovníci z probační a mediační služby a s policistkou ze Znojma. Na základě zjištěných informací jsem v poslední kapitole před závěrem uvedla vhodná opatření, která by pomohla omezit kriminalitu mladistvých.

ABSTRACT

VLKOVÁ, M. Juvenile delinquency and its causes (in the Czech Republic and in South Bohemian Region) : Bachelor Thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2019. 58 p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: Juvenile, delinquency, crime, family

Bachelor thesis solves, analyzes, and examines juvenile crime and its causes in the Czech Republic and in South Bohemian Region. In the bachelor thesis are defined basic concepts such as criminality, juveniles or crime. The bachelor thesis also deals with legal regulation of juvenile criminal liability. This chapter is followed by measures that are imposed on minors. The Bachelor thesis then analyzes the activity of probation and mediation service. The next to chapters deal with the motives and causes that precedes juvenile crime. In the last chapter of theoretical part, I evaluated those causes by one. In the practical part, there are statistics which are taken both for the Czech Republic, and South Bohemian Region. Subsequently, there is a controlled interview with a probation and mediation service worker and with policewoman from the Znojmo. Based on all the information I've found out in the last chapter, before the conclusion, I have listed appropriate measures to help reduce juvenile crime.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Vymezení základních pojmů.....	10
2.1 Kriminalita obecně	10
2.2 Mládež	10
2.3 Děti mladší patnácti let.....	10
2.4 Mladistvý.....	11
2.5 Osoba blízká věku mladistvého.....	11
2.6 Delikvence.....	11
2.7 Trestný čin.....	11
3 Právní úprava trestní odpovědnosti mladistvých	12
3.1 Opatření ukládána mladistvým.....	13
3.1.1 Výchovná opatření	13
3.1.2 Ochranná opatření	15
3.1.3 Trestní opatření	19
4 Probace a mediace.....	20
5 Motivy páchaní trestné činnosti	22
6 Příčiny kriminality mladistvých.....	24
6.1 Rodina	25
6.2 Škola.....	26
6.3 Vrstevníci	28
6.4 Média.....	31
7 Vyhodnocení příčin.....	32
8 Statistiky kriminality mladistvých v České republice a v Jihočeském kraji.....	34
8.1 Statistiky kriminality v České republice a Jihočeském kraji.....	34
8.2 Statistika kriminality mladistvých v ČR a v Jihočeském kraji.....	37
9 Výzkumná část.....	41

10	Navrhovaná opatření	49
11	Závěr	49
	Seznam použitých zdrojů	53
	Seznam zkratek	55
	Seznam tabulek a grafů	56
	Přílohy	57

Úvod

Kriminalita mladistvých patří v současnosti mezi velmi řešená a vážná témata. Když se rozhlédneme kolem sebe, zdá se, že dnešní mládež nemá v sobě kousek úcty k životu ani k majetku. I obyčejný laik vidí, že dnešní generace mladistvých (a nejen mladiství, ale bohužel i nižší věkové skupiny) mají co dočinění například i s drogovou kriminalitou v podobě marihuany či alkoholu. Dále se v dnešní době objevují častější případy násilí a výtržnictví. Veškerou kriminalitu je zapotřebí včas podchytit, a mladistvého se pokusit napravit.

Naše potomky je potřeba od dětství vést správným směrem, je důležité se jim věnovat, podporovat je a učit je dobrým věcem, aby se co nejvíce zamezilo tomu, že v mladistvém věku začnou páchat kriminalitu, a touto cestou by se vydali i po zbytek života. V našem zájmu není jenom život těchto mladistvých, ale i celková budoucnost naší země a v té by určitě neměla být kriminalita mladistvých na vysoké úrovni. Kriminalitu však bohužel vymýtit úplně nelze, ale lze ji omezit, když se nastolí vhodná a účinná opatření.

Když se jedinec nachází ve věku mladistvého, odehrává se v něm spousta změn. Začíná mít svoje názory, začíná se osamostatňovat od rodičů a tráví svůj volný čas s kamarády. I v tomto období je však velmi důležité zůstat pro mladistvé tou tzv. nápomocnou rukou. Věková skupina mladistvých je velmi náročná na výchovu. Avšak když od narození bude tento jedinec vyrůstat v plně funkční rodině, bude v ní vychováván, bude toto období o něco snazší, než kdyby daný jedinec vyrůstal v neúplné rodině nebo v takové rodině, která se o své potomky dostatečně nezajímá. Je tedy potřeba kriminalitu mladistvých dále řešit, upravovat a stanovovat určitá opatření, která by jistě pomohla omezit kriminalitu mladistvých a byla by možnost vychovat z budoucí generace generaci slušnou a bez kriminální činnosti.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem je zjistit příčiny kriminality mladistvých a navrhnout opatření, která by mohla alespoň částečně působení těchto příčin eliminovat. Tento cíl bude zjišťován pomocí literatury a následného řízeného rozhovoru s pracovníci z probační a mediační služby a policistou z územního odboru Policie ČR Znojmo. Vedlejším cílem je zjistit, zda je rozdíl v indexu kriminality mladistvých v České republice oproti Jihočeskému kraji. Index bude vypočten a rozebrán v kapitole, která se bude zabývat statistikami.

Metodika této práce spočívá ve studiu literatury, která se zabývá kriminalitou mladistvých, dále ve zpracování statistických dat od Policie ČR a následně řízenými rozhovory, které jsou na kriminalitu mladistvých zaměřeny. K práci jsem využila i některé kvalitně zpracované internetové stránky a různé zákony vztahující se k tématu.

Teoretickou část jsem zpracovávala jako první, jelikož bylo důležité vysvětlit některé pojmy a rozebrat je a celkovým studiem literatury opět zjistit a analyzovat příčiny kriminality mladistvých, které jsem následně vyhodnotila a srovnávala v praktické části s odpověďmi z řízených rozhovorů. Studiem literatury jsem se dozvěděla důležité informace, které byly potřebné pro zpracování mé práce. Teoretickou část jsem citovala a parafrázovala z použitých zdrojů.

Praktickou část jsem zpracovala na základě statistických dat dostupných ze stránek Policie ČR, které jsem uvedla v tabulkách i v grafech. Zjištěné statistiky jsem následně v textu rozebrala a vypočtené podíly mladistvých jsem porovnávala. Ze statistik jsem zjistila také index kriminality. Dále jsem v praktické části vedla a rozebrala dopodrobna řízený rozhovor s pracovníci z probační a mediační služby a rozhovor s policistkou z územního odboru Policie ČR Znojmo. Vytvořila jsem pro ně 10 obecných otázek na téma této práce a následně jsem z vytvořených rozhovorů zjistila příčiny kriminality mladistvých a porovnávala s teoretickou částí. Praktickou část jsem zakončila mnou navrhovanými opatřeními, jak kriminalitu mladistvých eliminovat. V praktické části jsem též parafrázovala a citovala použité zdroje.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Kriminalita obecně

Pod pojem kriminalita patří obecně páchaní všech trestných činů. Pojem lze odvodit z latinského slova *crimen* – zločin.¹ Můžeme tedy říct, že ten, kdo páchá kriminalitu, porušuje svým chováním normy trestního práva. Kriminalita znamená, že trestné činy jsou spáchané v určité době, na určitém území, které úmyslně nebo z nedbalosti spáchali trestně odpovědní pachatelé. Můžeme zde hovořit o tzv. legální či právní definici kriminality. Tato definice je užšího pojetí, jež označuje taková jednání, která jsou upravována trestními kodexy - zahrnuje pouze trestnou činnost. Další pojetí se nazývá sociologické, které není závislé na trestním právu. Toto pojetí je širší než to předešlé, jelikož zahrnuje navíc společensky nežádoucí jevy, které s trestnou činností úzce souvisejí nebo ji předcházejí či ji podmiňují, jako je například prostituce, záškoláctví, užívání drog, gamblerství atd.²

2.2 Mládež

Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo „ZSVM“) se za mládež označují děti a mladiství. Kriminologická literatura pod pojem mládež zahrnuje tři věkové skupiny; děti ještě trestně neodpovědné, mladistvé a mladé dospělé. Ve statistice kriminality policie je pojem mládež chápán v užším smyslu – zahrnuje děti a mladistvé, nikoli mladé dospělé. Pod pojem mládež policie vykazuje fyzické osoby od narození do věku osmnácti let.³

2.3 Děti mladší patnácti let

Dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) ZSVM je dítě mladší patnácti let ten, kdo v době spáchaní činu jinak trestného nepřekročil patnáctý rok věku. (Trestný čin spáchaný dětmi mladšími patnácti let se nazývá čin jinak trestný.) V policejní praxi se takové osoby označují jako nezletilí. Pojmu nezletilý se odlišně také užívá v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kde dle § 30 a následující odst. 1 se uvádí: „*Zletilost se nabývá*

¹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 14

² Tamtéž, str. 14-15

³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova, 2002. str. 12

dovršením osmnáctého roku věku.“⁴ Dále je řečeno v § 31: „Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“⁵ Děti do 14 let nejsou trestně odpovědné. Jejich trestné činy nejsou trestně sankciovány.⁶

2.4 Mladistvý

Podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM je mladistvý ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. (Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění.)

2.5 Osoba blízká věku mladistvého

Trestněprávní pojem, kterým je chápáno období mezi osmnáctým a devatenáctým rokem věku.

2.6 Delikvence

Pod tento pojem můžeme zahrnout nejenom trestné činy, ale i všechny skutky, které nejsou trestnými činy – ať už z důvodu nedostatku věku či nepřičetnosti pachatele, tedy činy jinak trestné. Pod delikvenci jsou zahrnovány i přestupky. Delikventní chování není v souladu s platnými právními normami.⁷

2.7 Trestný čin

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Mezi znaky trestného činu patří protiprávnost (rozpor s celým právním řádem), určitá požadovaná míra škodlivosti a znaky skutkové podstaty trestného činu (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka). Trestné činy dělíme na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny.⁸

Přečiny – všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy – trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do pěti let.

Zločiny – všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákoníku přečiny.

⁴ ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁵ ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

⁶ DECKER, S., H., MARTEACHE, N. *International Handbook of Juvenile Justice*. Switzerland, 2017. str. 220

⁷ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 15

⁸ EPRAVO.CZ Pojmové znaky trestného činu [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pojmove-znaky-trestneho-cinu-16944.html>

Zvlášť závažné zločiny – takové úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

3 Právní úprava trestní odpovědnosti mladistvých

V této kapitole bude rozebrán zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který upravuje trestní odpovědnost mladistvých a stanovuje odpovědnost mladistvých za protiprávní činy, jejich následky neboli ukládá opatření za protiprávní činy. Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním trestného činu v den, který následuje po dni dovršení patnácti let a končí v den dovršení osmnáctého roku. Pro otázku, kdy započala a kdy skončila trestní odpovědnost mladistvého, je rozhodující, kdy byl čin dokonán.⁹

§ 5 ZSVM - odpovědnost mladistvého

(1) „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

(2) Dopustí-li se mladistvý uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření (§ 21) obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.“¹⁰

Trestní odpovědnost dospělých pachatelů lze označit jako absolutní, oproti tomu mladiství podléhají kromě ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže, o nepřičetnosti zvláštnímu režimu – tzv. relativní trestní odpovědnosti, kdy jejich trestní odpovědnost je podmíněna také rozumovou a mravní vyspělostí. Hlavní důvod, proč se pro mladistvé uplatňuje zvláštní režim, je vývojové období mladistvého, ve kterém se zrovna nachází. Mladiství v každém období prochází řadou důležitých změn. Složku rozumového vývoje lze definovat jako postupné nabývání schopnosti pojmového myšlení, kdy stupeň takového vývoje je určován právě dosaženou úrovní pojmového myšlení. Mravní vývoj osoby mladistvého můžeme definovat jako proces, během kterého dochází k individuálnímu rozvoji a osvojení si norem chování, které platí v daném období rozvoje společnosti. Osoba mladistvého dané normy přeměňuje na

⁹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, 1998. str. 80, 81

¹⁰ ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže [online]. [cit. 2018-11-26]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218#f2435899>

osobní a morální kvality, tím si vytváří vlastní hodnotový systém, který je v určitém vztahu k hodnotám společnosti, v níž žije.¹¹

3.1 Opatření ukládána mladistvým

Trest, který je mladistvému udělen, je následkem za jeho protiprávní chování. Při stanovení trestu se dbá i na další rozvoj jedince. Úkolem trestu je zabezpečit ochranu společnosti před pachatelem trestného činu a k nasměrování jedince, aby vedl řádný život. Účelem zákona je, aby se osoba v budoucnu zdržela protiprávního jednání, aby si našla příslušné společenské uplatnění, které bude v souladu s jejími schopnostmi a s rozumovým vývojem a především, aby přispěla k odčinění vzniklé újmy následkem svého protiprávního činu.¹² Ve zkratce je účelem zákona mladistvého převychovat, vychovat a napravit. Když si mladistvý svoji chybu uvědomuje a chce ji napravit, tím pádem je i schopen nést za své jednání náležitý trest, dá se říct, že v tomto momentě je na dobré cestě k prozření, že ve společnosti se s delikventním chováním neuplatní.

Problematika opatření, která jsou ukládána mladistvým, je upravena v § 9 ZSVMa následující.

Opatření ukládaná mladistvým:

- Výchovná opatření
- Ochranná opatření
- Trestní opatření

3.1.1 Výchovná opatření

Výchovná opatření jsou specifickou kategorií sankcí, která lze ukládat pouze mladistvým (až na určité výjimky). Je možné je ukládat samostatně i v kombinaci s ostatními druhy opatření či odklony s intervencí a lze je se souhlasem mladistvého dokonce uložit i v průběhu trestního řízení s tím, že tím je umožněna co možná nejrychlejší výchovná intervence po spáchání provinění, která může zároveň přispět k tomu, že další trestní řízení proti mladistvému již nebude z hlediska ZSVM účelné.¹³ Výchovná opatření ukládá soud a v přípravném řízení i státní zástupce. Ukládají se

¹¹ ŘEZNÍČEK, D., ČERNICKÝ, T. Relativní trestní odpovědnost mladistvých. Epravo.cz [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-odpovednost-v-zavislosti-na-nepricetnost-106404.html>

¹² ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže [online]. [cit. 2018-11-28]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218#f2435899>

¹³ HULMÁKOVÁ, J. *Trestání delikventní mládeže*. Praha, 2013. str. 29

v průběhu trestního řízení ze strany státního zástupce, který však potřebuje k jejich uložení souhlas mladistvého. V rámci rozhodování o vině je může uložit soud. Souhlasu mladistvého při rozhodování soudu v hlavním líčení ve věci samé, vyjma stanovení probačního programu, není zapotřebí. Výchovná opatření lze uložit na dobu nejdéle tří let. Podle § 15 odst. 4 ZSVM: „*Výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.*“¹⁴

Máme několik druhů výchovného opatření:

- Dohled probačního úředníka – pravidelné sledování chování mladistvé osoby v jeho rodině, sledování výchovného chování rodičů na mladistvou osobu, kontrola dodržování stanoveného probačního programu, odborná pomoc pro mladistvého – vedení k řádnému životu, mladistvý je povinen spolupracovat s probačním pracovníkem, dále je povinen pracovníka informovat o svém pobytu či zaměstnání, nesmí pracovníkovi bránit vstoupit do obydlí atd. Účelem dohledu je prevence recidivy trestné činnosti a ochrana společnosti.¹⁵
- Probační program – sociální výcvik, psychologické poradenství, terapeutický program, program, který zahrnuje obecně prospěšnou činnost, vzdělávací program atd. Je zde vždy nutný souhlas mladistvého, jelikož některé z programů mohou velmi zasahovat do života mladistvého, a zároveň k dosažení jejich účelu nelze dosáhnout bez pozitivního přístupu mladistvého. Dohledem nad výkonem probačního programu je na základě zákona pověřen probační úředník, který by měl v této souvislosti poskytovat mladistvému též určitou formu pomoci a poradenství tak, jak je tomu v případě probačního dohledu.¹⁶
- Výchovné povinnosti – např. zaplatit peněžitou částku na peněžitou pomoc obětem, vykonat bezplatně ve volném čase obecně prospěšnou činnost, nahradit škodu, usilovat o narovnání s poškozeným apod.
- Výchovná omezení – např. zakázat návštěvy určitých podniků, stýkat se s určitými osobami, zúčastnit se hazardních her, požívat návykové látky, zdržovat se pouze na určitém místě apod.¹⁷
- Napomenutí s výstrahou – soud pro mládež či státní zástupce v přípravném řízení za přítomnosti zákonného zástupce či opatrovníka mladistvého, výrazně

¹⁴ ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže [online]. [cit. 2018-11-29]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218#f2435899>

¹⁵ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 168

¹⁶ Tamtéž, str. 169

¹⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova, 2002. str. 113

vytkne protiprávnost činu mladistvého a upozorní jej na důsledky, které mu hrozí, kdyby v budoucnu spáchal další trestnou činnost.¹⁸ Je-li to účelné a vhodné může soud či státní zástupce v přípravném řízení při uložení napomenutí s výstrahou současně přenechat postižení mladistvého buď jeho zákonnému zástupci či opatrovníkovi, škole, kterou mladistvý navštěvuje anebo výchovnému zařízení, ve kterém žije. Všichni vyjmenovaní jsou pak povinni soud nebo státního zástupce o výsledku postižení vyrozumět.

3.1.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření se ukládají dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) pouze ochrannou výchovu lze uložit podle zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Ukládá je pouze soud a bez souhlasu mladistvého. Účelem je kladné ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvé osoby a chránit společnost před pácháním provinění. Lze je uložit samostatně nebo vedle trestního opatření.

Druhy ochranného opatření:

- Ochranné léčení – ochranné léčení spočívá v poskytování ochrany společnosti před pachateli trestných činů nebo činů jinak trestných, kteří jsou nebezpečnými, duševně nemocnými osobami nebo osobami závislými na návykových látkách, přičemž zároveň poskytuje odbornou lékařskou péči směřující k jejich vyléčení a zařazení se do normálního života.¹⁹ Soud ochranné léčení uloží pachateli provinění a činu jinak trestného (není-li pro nepřičetnost za čin trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě by byl pro veřejnost nebezpečný – páchání další trestné činnosti plus jeho duševní stav = ohrožení společnosti). Soud podle povahy nemoci a léčebných možností uloží ochranné léčení buď ústavní nebo ambulantní.
- Zabezpečovací detence – zabezpečovací detence jsou taková opatření, která zabezpečují ochranu společnosti před pachateli zvláště závažného činu, před psychicky narušenými pachateli, dále před pachateli, kteří během výkonu trestu odnětí svobody onemocněli nevyléčitelnou duševní chorobou, i před pachateli, kteří za užívání návykových látek spáchali další trestný čin a byli za to již dříve odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dva roky, jejichž

¹⁸ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 173

¹⁹ VALICOVÁ, LICHÁ, V. *Trestnoprávnazodpovednosť mladistvých*. Bratislava, 2014. str. 70

pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečným. Z hlediska struktury osob, které se mohou do zabezpečovací detence dostat, je třeba i více diferencovat možnosti zacházení s takovými pachateli.²⁰ Účelem detence je zabránit takovým pachatelům v dalším konání trestných činů, a to jejich izolací se zvláštním léčebním režimem a s ostrahou.

- Zabraní věci – zabírá se věc, která je v určitém vztahu ke spáchanému trestnému činu – byla získána trestným činem, odměna za trestný čin, náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat ani odsoudit, trestný čin byl věcí proveden nebo měl být, drží-li ji pachatel či jiná osoba v rozporu s jiným právním předpisem atd. Zabraná hodnota připadá státu.
- Ochranná výchova – účelem ochranné výchovy je vhodnou výchovou odstranit popř. alespoň omezit možnost vzniku dalších, pro společnost nebezpečných následků zanedbané výchovy mladistvého a zároveň umožnit mu další rozvoj. Ochranná výchova by měla být základním prostředkem k nápravě mladistvého delikventa. Soud ji může uložit samostatně nebo vedle trestního opatření, jestliže tu jsou splněny podmínky pro upuštění od potrestání.²¹ Podmínkami pro uložení ochranné výchovy jsou: odsouzení v trestním řízení (uznání mladistvého vinným), o výchovu mladistvého nebylo dosud dobře a kvalitně postaráno, dosavadní výchova mladistvého byla vysoce zanedbána a vyžaduje-li ochrannou výchovu prostředí, ve kterém mladistvý žije. Ochranná výchova slouží především k převýchově mravně narušených nezletilých a mladistvých pachatelů. Ochrannou výchovu lze tedy uložit mladistvým, ale i osobám mladším patnácti let. Delikvent se umísťuje do zvláštních výchovných zařízení rezortu Ministerstva školství či do náhradní rodiny. Ochranná výchova může být za splnění podmínek ustanovení § 23 odst. 1 ZSVM kdykoli změněna v ústavní výchovu a naopak. Při podmíněném umístění mladistvého mimo výchovné zařízení by měl pravidelně následovat dohled probačního úředníka, popř. uložení jiného vhodného výchovného opatření.²² Dětem ve výchovných zařízeních je poskytováno přímé zaopatření – ubytování, ošacení, stravování, učební potřeby a pomůcky, úhrada nákladů na zdravotní služby, kapesné, náklady na trávení volného času (kulturní, umělecká či sportovní činnost), dopravní náklady či věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení.

²⁰ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 180

²¹ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha, 1998. str. 82,83

²² SCHELLEOVÁ, I., a kolektiv. *Právní postavení mladistvých*. Praha, 2004. str. 67

Zařízeními podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, jsou:

- Diagnostický ústav – pobyt v diagnostickém ústavu může buď nařídít soud, nebo pobyt může být dobrovolný (trojstranná dohoda mezi vedoucím ústavu, zákonnými zástupci svěřence a svěřencem samým). Avšak dobrovolné pobyty nejsou tak často využívány. Skoro všichni svěřenci v diagnostickém ústavu jsou nedobrovolně – nařízeno soudem. Většina svěřenců v diagnostickém ústavu pro mládež má vzdělání jen na úrovni 6. – 7. třídy základní školy, někteří mají začatý, ale nedokončený učební obor. Značné procento svěřenců je romského původu; v některých zařízeních více než polovina. Mladí lidé se započatou střední nebo vyšší odbornou školou se v diagnostických ústavech prakticky neobjevují.²³ Při vstupu jedince/svěřence do ústavu ho přijímá sociální pracovnice, která zkontroluje, jestli má s sebou všechny potřebné doklady, a pak s ním promluví psycholog, který započne jeho dekurz. Do dekurzu se pak zapisují průběžně záznamy o chování svěřence a ty si pak přebírají vychovatelé. Přibližně v polovině pobytu svěřence v ústavu vychovatel o něm vypracuje předběžný závěr. Konečný závěr se vypracovává až těsně před koncem pobytu. Téměř vždy však je navrhováno, aby se jedinec přemístil do výchovného ústavu na dlouhodobý pobyt. Jen pár svěřenců se z diagnostického ústavu vrací tam, odkud přišli. Jsou to pak spíše ti, kteří do něj přišli na přání rodičů. Velká většina svěřenců bývá zpravidla vždy po dvouměsíčním pobytu v diagnostickém ústavu přemístěna do výchovného ústavu.
- Dětský domov – je to druh školského zařízení pro výkon nařízené ústavní výchovy. Do dětského domova se umisťují děti zpravidla ve věku od tří do osmnácti let, popřípadě nezletilé matky se svými dětmi. Dětské domovy pečují o jedince podle jejich individuálních potřeb a plní ve vztahu k nim úkoly zejména výchovné, vzdělávací a sociální. *„Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné*

²³ MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence, možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha, 2011. str. 154

*poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.*²⁴

- Dětský domov se školou – toto zařízení pečuje o děti, kterým byla nařízena ústavní výchova a mají-li závažné poruchy chování nebo vyžadují-li pro jejich přechodnou či trvalou duševní poruchu výchovně léčebnou péči. Dále pečuje o děti, kterým byla uložena ochranná výchova o nezletilé matky, které mají taktéž závažné poruchy chování či trpí duševní poruchou. Umisťují se sem děti ve věku od šesti let do ukončení povinné školní docházky. Pokud však u dítěte přetrvávají problémy po ukončení povinné školní docházky a nelze jej pro ně vzdělávat na střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je dítě umístěno do výchovného ústavu.
- Výchovný ústav – výchovný ústav plní sociální, výchovné a vzdělávací úkoly vůči dětem starším 15 let, které mají závažné poruchy chování a byla jim nařízena ústavní výchova nebo uložena výchova ochranná. Výjimečně lze ve výchovném ústavu umístit dítě starší 12 let, které nelze umístit v jiném typu zařízení z důvodu jeho závažných poruch chování.²⁵ Dále se výchovný ústav může nařídít nezletilým matkám a jejich dětem, také je určen pro děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči. Ústavy poskytují dlouhodobou péči, jejímž základem je především příprava svěřenců na budoucí povolání. Pracovníci by měli dobře znát aktuální stav jedince a jeho rodinné prostředí a dále by měli znát jeho momentální potřeby, aby se daná situace dala řešit správným způsobem. Avšak podle zjištěných informací se pracovníci shodují na tom, že někteří svěřenci by neměli žít v ústavě pohromadě, jelikož narušenější svěřenci strhávají ty méně narušené. Téměř vždy se v ústavu najde jeden jedinec, který si bude hrát na velkého „šéfa,“ kterého každý musí poslouchat, a tudíž tak může z jeho strany vznikat vůči ostatním šikana. Vytváří se i skupinky, v nichž si jedinci rozumí mezi sebou víc než s ostatními jedinci z ústavu.

Krátký příklad režimu dne v diagnostickém ústavu (inspirováno z knihy Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence, možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže.*) :

6:00 hodin – Budíček

²⁴ ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

²⁵ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 126

6:20-6:40 hodin – Snídaně

6:40 hodin – Odjezd do škol nebo na pracoviště

14:00 hodin – Návrat do ústavu

14:00-14:30 hodin – Oběd

14:30-14:45 hodin – Hodnocení dopoledních programů s bodováním

15:00-16:30 hodin – Komunikace s psychologem

18:00-18:30 hodin – Večeře

19:30-20:00 hodin – Sledování televizních zpráv

20:00-20:30 hodin – Příprava programu na další den

21:20-21:35 hodin – Hygiena

21:45 hodin – Večerka²⁶

3.1.3 Trestní opatření

Trestní opatření jsou nejprísnějším druhem trestněprávních následků za provinění. Při výměře trestního opatření soud přihlédne k tomu, že mladistvý úspěšně vykonal probační program nebo jiný vhodný program sociálního výcviku, poskytl dostatečnou náhradu poškozenému – nahradil plně či částečně způsobenou škodu či odčinil nebo zmírnil újmu a po spáchání provinění se choval tak, že lze předpokládat, že se v budoucnu trestné činnosti nedopustí. Soud při stanovení druhu trestního opatření také přihlédne k tomu, že provinění spáchal ve zmenšené přičetnosti, kterou si způsobil požitím návykové látky. Máme tyto druhy trestního opatření:

- a) Obecně prospěšné práce – výkon obecně prospěšných prací má být založen na těsnější spolupráci obecních úřadů a Probační a mediační služby, která by zajišťovala jejich výkon ve spolupráci s dalšími organizacemi – charitativními, církevními apod., popř. i s obecními úřady na mnohem širším základě než dosud.²⁷

²⁶ MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence, možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha, 2011. str. 162

²⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova, 2002. str. 113

- b) Peněžité opatření – je-li mladistvý výdělečně činný nebo jeho majetkové poměry uložení takového opatření umožňují. Denní sazba činní nejméně 100 Kč a nejvíce 5000 Kč.
- c) Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu – jestliže vzhledem k osobě mladistvého s přihlédnutím k dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije či pracuje, a k okolnostem případu má soud za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu.
- d) Propadnutí věci
- e) Zákaz činnosti – není-li to na překážku v přípravě na jeho povolání. Soud může i vedle zákazu činnosti uložit i vhodná výchovná opatření.
- f) Vyhoštění – u občana Evropské unie musí být splněna podmínka, že kdyby nedošlo k jeho vyhoštění, tak by došlo k vážnému ohrožení bezpečnosti státu či veřejného pořádku, nebo že vyhoštění je v nejlepším zájmu takového jedince.
- g) Domácí vězení – soud může vedle domácího vězení uložit i vhodná výchovná opatření.
- h) Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce – opět může soud uložit i vhodná výchovná opatření.
- i) Podmíněné odnětí svobody
- j) Podmíněné odnětí svobody s dohledem – u trestního opatření odnětí svobody nepřevyšujícího 3 roky, zkušební doba 1-3 roky.²⁸
- k) Odnětí svobody nepodmíněné – trestní sazby se opět zkracují na polovinu, dolní hranice zůstává maximálně rok a horní 5 let. Délka výjimečného opatření zůstává ve výši 5 až 10 let.²⁹

4 Probace a mediace

Probace a mediace je upravována zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o Probační a mediační službě“ nebo „ZPMS“). Zákon je platný od 11. 08. 2000 a účinnosti nabyl dne 01. 01. 2001.

²⁸ HULMÁKOVÁ, J. *Trestání delikventní mládeže*. Praha, 2013. str. 42

²⁹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda u Pelhřimova, 2002. str. 114

Probace pochází z latiny a znamená to především dohlížet a ověřovat. V kontextu s činností probační a mediační služby jde tedy o organizování a vykonávání dohledu pracovníka nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným. Dále pod probační činnost spadá i kontrola výkonu alternativních trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody, dále sledování výkonu uložených povinností či omezení, pracovník též sleduje chování odsouzeného či poskytuje individuální pomoc a působí na něj tak, aby jedinec v budoucím životě vedl řádný život. Právní východiska probační a mediační služby vycházejí z těchto principů (uvedena je jen část principů):

- Motivace pachatele k odpovědnosti za jeho spáchaný trestný čin
- Efektivní řešení případu – rychlé a dostačující
- Respektování společnosti a budování její ochrany
- Motivace pachatele k řádnému životu
- Možnost odstranění následků
- Pomoc poškozeným

V tomto smyslu se jejími klienty stávají nejen obvinění pachatelé trestných činů, ale také poškození a zprostředkovaně i společnost. Podnět k zahájení probační či mediační činnosti může přijít od soudce, státního zástupce i policejního orgánu, ale také od obviněného, jeho příbuzných či obhájce, ale i od poškozeného nebo jeho zmocněnce. Činnost probačního pracovníka se tak stává ve vhodných případech nedílnou součástí trestního procesu, koncipovaného ve smyslu restorativní justice.³⁰ Zvláštní péči by měla Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) věnovat mladistvým obviněným a osobám ve věku blízkém věku mladistvých. Měli by přispívat ke koordinaci sociální a terapeutických programů a značnou péči by měli věnovat i obviněným osobám, které užívají omamné či psychotropní látky. PMS by měla spolupracovat se školami, se zdravotnickými zařízeními, s církevními a náboženskými společnostmi, se zájmovými sdruženími, nadacemi atd. Zásadním dokumentem je tzv. probační plán dohledu. V něm se odráží zjišťování důležitých informací či analýza rizik a potřeb daného pachatele. Je to důležitý kontrakt mezi klientem a pracovníkem ve výkonu dohledu. Umožňuje rozčlenit obsahovou náplň dohledu a popsat aktivity klienta směřující k vedení řádného života do konkrétních a měřitelných postupných kroků směřujících k vytyčenému cíli. Z toho důvodu je nezbytné plán pravidelně vyhodnocovat

³⁰ VĚTROVEC, V., NEDOROST, L., SOVÁK, Z., ADAMCOVÁ, Z. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha, 2002. str. 9

a aktualizovat, aby bylo zřejmé, které povinnosti, omezení a úkoly klient již splnil, které zůstávají nadále v platnosti.³¹

Mediace se dá brát jako nástroj, který slouží k urovnání trestněprávních konfliktů. Pod mediační činností se skrývají odborné postupy pracovníků PMS, které jsou realizované v přípravné fázi trestního řízení před rozhodnutím soudce či státního zástupce. Smyslem mediační služby je urovnat konflikt mezi obětí a pachatelem, odstranění příčin, které vedly ke spáchání činu, a příprava podkladů pro rozhodnutí. Mediací nazýváme dobrovolné, osobní a přímé setkání oběti a pachatele trestného činu za účasti mediátora. V případě, že mediaci nelze uskutečnit, realizuje PMS tzv. jiné činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu.³² Smyslem i jiných činností je spolupráce pracovníka s pachatelem, s obětí a s dalšími osobami, kdy výsledkem je zpracování zprávy, která bude zpracována pro rozhodnutí soudce či státního zástupce. Autorita probačních úředníků je odvozena od autority soudu na rozdíl od mediátorů. Probační pracovníky nelze brát jen jako sociální pracovníky. Smyslem jejich působení v trestních věcech není prostá kontrola chování jedince, ale jde i o zvláštní péči, o pomoc při problémech s cílem žití jeho řádného života a o objevení pozitivního vztahu k prostředí, ve kterém žije. Aktivita probačních úředníků směřují k pochopení skutečného sociálního pozadí trestné činnosti obviněného – proto se zaměřují na jeho osobnost, na měřítka jeho hodnot v životě či na rodinné a sociální vazby.³³

5 Motivy páchaní trestné činnosti

Hlavní motivaci u mládeže a mladistvých není jednoduché přesně stanovit. Většinou jde o takové jedince, kteří nejsou dostatečně psychicky zralí. Takoví jedinci, kteří páchají trestnou činnost, si své jednání ve většině případů ani neuvědomují, natož aby si uvědomovali, jaké bude mít jejich čin následky. Psychika dítěte se mění během fází života – vývojových období, kdy každé období se liší, ať už kvalitativně, rychlostí či vývojem jednotlivých funkcí. Je známo, že psychika dítěte se vyvíjí již v prenatálním období. Dle nových poznatků je toto období pro správný vývoj velice důležité. Jde i o postoj matky k dítěti během mateřství. Jako zvýšeně riziková, ohrožená z pohledu dalšího psychosomatického vývoje dítěte, se nám v tomto ohledu jeví nechtěná těhotenství. Mateřství je ohroženo vytvořením ambivalentního vztahu matky k dítěti,

³¹ ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace, možnosti řešení trestných činů*. Praha, 2010. str. 78

³² Tamtéž, str. 39

³³FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 168-169

kdy matka může začít své nechtěné dítě podvědomě nenávidět. Pokud se takové chování matky nezmění, může docházet během následujícího života dítěte k tomu, že matka po celý jeho vývoj bude mít k němu samotnému lhostejné chování a to psychický vývoj dítěte silně a záporně poznamená.³⁴

Dalším důležitým bodem v psychickém vývoji dítěte je období školního věku. Školní věk mu přináší nové poznatky a nové sociální postavení. Nároky, které jsou v dnešní době na děti kladeny, nebývají úplně jednoduché a společnost očekává, že děti automaticky všechno splní a zvládnou. A tak u řady dětí dochází k nepřizpůsobení a změnám v chování. Objevují se tak i problémy s učením. U dítěte může docházet ke snížení jeho sebevědomí, kumulaci problémů, jež brání dalšímu pozitivnímu rozvoji jeho osobnosti. V nemalé míře se toto projevuje také ve vztahu k vrstevníkům.³⁵

U mládeže pak probíhá fyzické a psychické dozrávání, při kterém se jedinec přeměňuje, a to především v duševním a v sociálním životě. Avšak je známé, že zralost ať už tělesná, duševní či sociální, nepřichází najednou ve stejnou dobu. Během přeměny dochází k osamostatňování, mění se závislost na rodině, zvyšuje se zájem o výběr dalšího budoucího studia, velmi důležité jsou pro ně vazby k vrstevníkům, dále je specifické jejich trávení volného času, mládež si začíná utvářet své vlastní názory a postoje a v neposlední řadě se vyvíjí morální citlivost. Specifická je pak proto samotná kriminalita páchaná mládeží. Jako hlavní charakteristický rys je skupinovitost. Jak už jsem zmiňovala, pro mládež jsou důležití vrstevníci. Proto, když se mládež dopustí delikventního jednání, tak spíše právě ve skupině/v partě, kdežto jako jedinec by se tak třeba ani nezachoval. V takovýchto skupinách dochází k dalšímu formování jedince, čili vrstevníci mají ve vývoji jedince značně významnou roli.³⁶

Pokud psychika dítěte během vývoje směřuje spíše záporným směrem, kdy jeho chování je nepřiměřené – je zlý, konfliktní, problémový, neposlušný, může to zapříčinit, že začne páchat trestnou činnost. Daný jedinec bude chtít všem dokázat, že je nejlepší a že dokáže všechno. Jednoduše řečeno, bude se chtít předvádět, aby udělal dojem. Avšak nejen záporné myšlení a touha předvádět se může být motivací k páchání trestné činnosti. Děti ovlivňuje hlavně doba, doba, která na děti klade těžké nároky. V dnešní době už malé děti často mívají drahé telefony, počítače, oblečení, hračky a různé doplňky. A takové děti se s ostatními, kteří toto nemají, nechtějí bavit, protože

³⁴ FIRSTOVÁ, J. Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech. Plzeň, 2014. str. 48

³⁵ Tamtéž, str. 54

³⁶ Tamtéž, str. 59

je považují za méněcenné. A takovéto děti, aby je kolektiv přijal, chtějí ostatním dokázat, že nejsou méněcenné, chtějí získat jejich pozornost a přátelství, a tak jednoduše začnou páchat trestnou činnost. Ať už něco drahého ukradnou v obchodě, nebo dokonce můžou ukradnout něco někomu jinému. V neposlední řadě bývá v dnešní době motivací například internet, televize či počítačové hry. Děti ani mladiství si často neuvědomují, že realita je úplně jiná než ta v televizi nebo v počítačových hrách, a tak se může stupňovat jejich agresivita, která vede opět k páchání trestné činnosti.

Mezi další důvody k páchání trestné činnosti patří, že si jedinec neváží hodnot a majetku, nemá vyvinutý cit pro zodpovědnost, nemá úctu k životu, jelikož doposud nezažil ten pravý reálný svět a život v něm, a jeho rodiče se jemu samotnému během vývoje dostatečně nevěnovali. Takoví jedinci s tímto stylem života a myšlení, touží po dobrodružstvích, po uznání od svých vrstevníků a po prožití nových nebezpečných situací. Každé takové chování vede k uspokojování jejich potřeb. Mezi ně patří tyto:

- Únik před neřešitelnou situací či problémem
- Pocit jistoty
- Potřeba povzbuzení
- Seberealizace (rozvoj a plné využití schopností a nadání jedince)

Některé děti z takového jednání „vyrostou“, jiné naopak v častějším a závažnějším delikventním chování pokračují až do dospělosti.³⁷ Aby se takovým stavům dalo zabránit, je opravdu velmi důležitý psychický vývoj dítěte od samého začátku, který začíná už v prenatálním období, jak už jsem zmínila na začátku této kapitoly. Dítěti je třeba se věnovat ve všech ohledech, aby se vyvinulo správným společenským směrem. V práci se budu mimo jiné věnovat právě takové kapitole, kde si rozebereme jednotlivé skupiny, které ovlivňují chování dětí a mladistvých.

6 Příčiny kriminality mladistvých

Příčiny, proč mladiství páchají trestnou činnost, vznikají v různých odvětvích v jeho životě. Utvářejí se během jejich vývoje, kdy vznikají jeho postoje, názory, emoce, sociální citění atd. Osobnost mladistvého se vytváří především díky vlivu těchto odvětví. Ať už kladně nebo záporně. Mladiství jsou ve svém životě vždy ovlivňováni tzv. „druhým člověkem“, ať už jím je kdokoliv.

³⁷ MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., et al. *Delikvence mládeže, Trendy a souvislosti*. Praha, 2015. str. 46

6.1 Rodina

Rodina je bezesporu jedním z nejdůležitějších prostředí, v němž dochází k socializaci dítěte a přenosu základních hodnot a norem společnosti. Důležitou úlohou rodičů je také na své děti dohlížet a motivovat je k žádoucím chování.³⁸ Rodina má tedy významný vliv na formování osobnosti dítěte. Především v období raného dětství, kdy jsou děti nejcitlivější a nejvíce pozorují a vnímají své okolí. Děti se od rodičů mnohé učí a jsou jejich vzorem – pozorují je, napodobují jejich gesta a chování. Za velice důležité se považuje vytvořit si sociální vazby na konvenční osoby. Jedná se o významné vazby, jako jsou vztahy k rodičům či vrstevníkům. Pokud existuje u jedince pevná vazba na rodinu, ale objeví-li se u něj delikventní chování, bude na rodinu brát ohledy, zvažovat důsledky svého jednání a nastanou u něj silnější zábrany, což jiní jedinci, kteří nebudou mít pevnou citovou vazbu na rodinu, dělat nebudou. Je velmi důležité věnovat se dětem, trávit s nimi veškerý volný čas, pomáhat jim se školou nebo s jejich zájmy a především jim dávat najevo lásku a podporu – a to bezvýhradně v každém jeho věku. Tímto se zajistí, že osobnost a psychika jedince nebude negativní, ale bude kladná, a tak jedinec snadno rozpozná, co je správné a jak se má v různých životních situacích zachovat. Avšak vedle kladného vlivu rodiny existuje i druhá stránka věci a tou je, že i rodina jako taková může být příčinou páchaní trestné činnosti. Je známo, že se může projevit tzv. generační přenos, kdy například je dítě rodiči týráno a tento jedinec si následně toto chování přeneso do své vlastní rodiny, kde ho bude taktéž praktikovat. Rodiče a jejich chování jsou pro děti modelem, a jak už je zmíněno výše, děti se snaží své rodiče napodobit. Například v knize *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech* od Jany Firstové je znázorněn případ, kdy matka byla ve výkonu trestu odnětí svobody, otec o své dítě nejevila zájem, a tak bylo dítě svěřeno do péče babičky. Jelikož s ním byly problémy – záškoláctví, násilí vůči spolužákům, byla soudem nařízena ústavní výchova. Matka byla často dopadena při krádežích, kde se nacházela právě i s dítětem. Dítě bylo tak vystaveno riziku možné aplikace chování i ve svém životě, což se nakonec uskutečnilo. Existují tedy takové rodiny, kde rodiče nejsou schopni plnit svojí funkci „rodičů“ a to v případech, kdy mohou trpět duševní poruchou, závislostí (drogy), emoční poruchou či sami páchají trestnou činností jako v uvedeném příkladu výše. O děti v takové rodině se nejeví velký zájem a nedostává se jim příslušná péče a výchova. Toto rodinné zázemí je pro děti rizikovým místem, a tak často u nich

³⁸ MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., et al. *Delikvence mládeže, Trendy a souvislosti*. Praha, 2015. str. 74

dochází k poruchám v osobnosti či v samotném chování, které může negativně ovlivnit jejich společenské postavení.

Stabilitu rodinného soužití ovlivňuje v nemalé míře právě ekonomická situace rodiny závislá na hospodářské restrukturalizaci společnosti a s tím související nabídce profesionální seberealizace jednotlivých členů rodiny.³⁹ Rodiče v dnešní době dávají přednost práci před svými dětmi. Snaží se vydělat více peněz, aby rodinu mohli zabezpečit a dopřát si nějaký komfort. Proto pověřují ostatní členy rodiny (prarodiče, starší sourozence a jiné příbuzné), aby se dětem věnovali. Jenže rodiče a jejich autoritu nikdo nenahradí. Když dítě nepocituje dostatečnou emoční podporu, hledá takovou podporu jinde nebo se dostává do depresí, které následně vedou ke zhoršení jeho chování, a to by opět mohlo vést až k delikvenci. Dalším negativním vlivem v rodině může být například rozvod rodičů, kdy takovou situaci děti často špatně snáší a i rodiče v některých případech na děti neberou ohledy a vybíjí si své pocity na nich samotných. Rozvodovost je však bohužel v poslední době čím dál vyšší. Následné neúplné rodiny jsou pro děti taktéž potenciálním rizikovým faktorem. Dětem zde chybí některé vzorce chování – především absence zdravého partnerského vztahu, jež by sloužil jako vzor. Právě děti s absencí jednoho z rodičů, častěji otce, řadíme do skupiny dětí ohrožených různými sociálními deviacemi, kriminalitu nevyjímaje. Na tomto místě jsou kladeny vysoké nároky na osobnost rodiče, v jehož výchově dítě zůstává, jde především o vysokou míru osobní zralosti a jeho vnitřní stability.⁴⁰ Dále mezi negativní faktory patří například úmrtí rodiče/rodičů, vážná nemoc v rodině či domácí násilí. Děti se s takovými situacemi snaží poprat sami. To však může také dojít až do fáze spáchání trestné činnosti. Takové situace ale mohou nastat v jakémkoliv věku či období jedince.⁴¹ Může mít plně funkční rodinu, dobré vychování a zázemí, ale když pak nastane jedna z výše uvedených situací, může se jeho chování rázem zásadně změnit. V rodinném prostředí je tedy velmi důležité se dítěti/mladistvému věnovat v každém věku. Je důležité mu pořád být na blízku, dávat pomocnou ruku a vést ho správným směrem.

6.2 Škola

V procesu socializace jedince nastupuje jako významný socializační činitel kolem šestého roku věku dítěte škola. Školní prostředí významným způsobem zasahuje do

³⁹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 64

⁴⁰ Tamtéž, str. 64

⁴¹ MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., et al. *Delikvence mládeže, Trendy a souvislosti*. Praha, 2015. str. 75

výchovného procesu, formuje osobnost mladého jedince, pečuje o rozvoj jeho individuálních osobnostních dispozic.⁴² Škola tedy nejenže má děti vzdělávat, ale i osobnostně vychovávat. Do doby, než dítě začne chodit do školy, je nejvíce ovlivňováno a vychováváno rodinou, kde má své vlastní postavení, kdežto s nástupem do školy se dostává do nové společenské role. S touto novou rolí se musí učit novým věcem - uvědomovat si co je povoleno a dovoleno a co naopak je zakázáno. Objevují se i nové autority v podobě učitelů, které konkurují s autoritou rodičů, a dále se vytvářejí nové vztahy s vrstevníky, které s postupem času nabývají na významu. Děti si s nástupem do školy musejí zvykat na nový režim – brzké každodenní vstávání, doby vyučovacích hodin, pravidelné svačiny a obědy, domácí příprava do školy a omezený čas na hraní. Vztah mezi učitelem a žákem/dítětem se od samého začátku povinné školní docházky vytváří a buduje. Právě v mladším školním věku je důležité probudit v dítěti zájem o školu a kladný vztah ke škole a k vyučování. Učitel se prve stává nejdůležitější osobou ve školním prostředí. Když dítě nemá kladné rodinné zázemí, ve kterém by nacházelo podporu, je za takové situace velmi důležité pro učitele, aby získal v dítěti důvěru, jelikož škola může sloužit jako speciální institut, který může pomoci. Avšak i školní prostředí může být příčinou vzniku delikventního chování. Může k tomu dojít tak, že když je ve třídě od samého začátku s nějakým žákem problémem, který je například hyperaktivní, nepozorný či narušuje průběh výuky, tak si učitel k němu časem vytvoří též záporný vztah a bude ho trestat špatnými známkami, poznámkami v žákovské knížce nebo zvláštními domácími úkoly. Takové děti jsou vytlačeny na okraj skupiny, kde je kategorie žáků s negativními charakteristikami. To může u takových dětí vést k prohlubování jejich problému a může se tak zvýšit riziko rozvoje jejich kriminální dráhy, která většinou začíná v podobě záškoláctví. Školní prostředí pro ně začalo být neradostné, frustrující a otravné. Záškoláctví můžeme rozdělit do tří skupin podle příčin:

- Individuální patologie/porucha osobnosti – sem patří takové skupiny dětí, které mají nízké sebevědomí, omezené studijní schopnosti, špatnou pozornost a žádné sebeovládání
- Špatné rodinné zázemí – špatná výchova dítěte, nezáměr o dítě, absence podpory a vlídného slova, delikventní rodiče, nezaměstnaní rodiče - špatné ekonomické postavení rodiny

⁴² FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 95

- Školní faktory – problémy s učiteli, špatné vztahy se spolužáky, problémy se zvládnutím učiva, velké nároky

Záškoláctví vytváří určitý prostor pro mladé jedince, který vede k dalšímu rozvoji delikvence. Můžeme ho charakterizovat jako úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Jde o nejklaštější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči či lékařem.⁴³ Během záškoláctví může docházet například k prvním experimentům s návykovými látkami, k vandalismu, k drobným krádežím či k fyzickému násilí. Eliminovat záškoláctví se dá tak, že rodina a škola budou v kontaktu a budou kvalitně spolupracovat.

Další důvod, proč může škola být příčinou delikventního jednání, je ten, jaké vztahy mají mezi sebou samotní žáci. Děti se snaží navazovat nové vztahy od prvního dne i se svými spolužáky. Děti si velmi záhy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“ vyznačující se zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály, na níž jsou učitelé v lepším případě více a v horším případě méně napojeni. Ve třídě vznikají i podskupiny zvláštních „subkultur“, jež jsou k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy, společnými činnostmi. Pravidelné a přirozené je dělení třídy na „subkultury“ dívek a hochů.⁴⁴ Ve skupinách, kde se může nacházet více problémových dětí, může docházet k tomu, že se takoví jedinci vybízejí a motivují k delikvenci navzájem. Proto další podkapitola se bude přímo věnovat důležitosti vztahů mezi vrstevníky.

6.3 Vrstevníci

Díky školnímu prostředí lze navázat vztahy s jedinci stejného věku – vrstevníky a vyvíjet je. V průběhu dospívání se začíná projevovat větší potřeba komunikace a sdílení života se svými vrstevníky a naopak slábne závislost na rodičích či potřeba rodinného zázemí a slábne i výchovná moc školy jako takové. Autorita rodičů klesá, více se tato skutečnost projevuje u dětí, které neměly od raného dětství pevné vazby s rodinou. V prostředí vrstevníků ztrácí jedinec pocit méněcennosti a zvyšuje se tak jeho sebevědomí. Vrstevníci navíc představují klíčové socializační činitele, kteří jedince provázejí při přechodu z dětství do dospělosti. Z tohoto hlediska však mohou na

⁴³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Havlíčkův Brod, 2009. str. 97

⁴⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 1998. str. 77

utváření osobnosti člověka působit nejen pozitivně, ale také negativně.⁴⁵ Záleží také na tom, jak ho vrstevníci přijmou. I pro děti, které jsou vychované ve funkční rodině, představuje každá vrstevnická parta nějakou stresovou situaci. Jde o to, že chce obstát v očích ostatních vrstevníků, jako zdravý a silný jedinec. U dětí, které nepocházejí z dobře funkční rodiny, je však pravděpodobné, že jejich potřeba kladného přijetí „mezi sebe“ bude silnější než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Na takové slabší jedince má vůdce vrstevnické party velký vliv a často je jen využívá. Pozitivně orientované vrstevnické skupiny, v nichž fungují kamarádké, kolektivní vztahy mohou přinést dítěti mnoho pozitivního ve smyslu jeho dalšího rozvoje. Jistým nebezpečím pro dítě jsou však skupiny vrstevníků orientované spíše negativním směrem a vyznačující se jistými asociálními charakteristikami.⁴⁶ Pro děti, které nemají vhodné rodinné prostředí a stanou se členem takové party, je pro ně vrstevnická parta mnohdy důležitější než pro jedince s fungující rodinou. Delikventní party nejčastěji u nás vznikají seskupením lidí, kteří se dobře znají z nějakého specifického prostředí (například ze školy). Takové party jsou na kriminální činnost dovedeny tím způsobem, že svůj čas příliš rádi tráví na diskotékách nebo v hernách, kdy jim na takový styl života brzo dojdou finanční prostředky, které si tak začnou opatřovat například krádežemi. Již vzniklé delikventní party, popřípadě gangy, jsou neovlivnitelné zvenčí. Svou příslušnost k určité skupině/partě, mládež demonstruje určitými znaky, především úpravou nebo spíše změnou zevnějšku – tzn. účes, styl oblečení, boty, tetování a piercingy na různých částech těla či jinými doplňky a dále i poslechem určitého žánru hudby (rock, metal, rap, hip-hop atd).

Vysoce násilnické skupiny vznikají v tzv. nestabilním prostředí. V takovém prostředí se mladiství chtějí předvádět, jak jsou silní a nebojácní. Takové skupiny u nás vznikají především ve velkoměstech na sídlištích. Podle dosavadních průzkumů tyto násilnické skupiny vzbuzují ve veřejnosti největší obavy. Hlavním znakem takové skupiny je jednoznačně násilí. I spory uvnitř těchto skupin se vyřizují násilně. Skupina vysoce hodnotí nošení zbraní a agresivní vystupování.⁴⁷ Neagresivními jedinci pohrdá, jelikož nejsou pro skupinu atraktivní. V USA podle výzkumů dochází i k regionálnímu rozlišování v násilí, kdy Jižané jsou agresivnější než Severané. U nás je to spíše naopak – více násilnický je sever Čech a Morava.

⁴⁵ MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., et al. *Delikvence mládeže, Trendy a souvislosti*. Praha, 2015. str. 113

⁴⁶ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 101

⁴⁷ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 1998. str. 88

Dalším druhem skupin jsou takové, kde jedinci páchají trestnou činnost pod vlivem drog. Tyto skupiny se nejčastěji skládají z mladých lidí, kteří ve společnosti nějakým způsobem neuspěli. Když se neúspěšní lidé, kteří jsou psychicky na dně, spojí dohromady, tak je to určitým způsobem posílí. Společně totiž pak spadnou do hlubšího problému s drogami a budou si pomáhat. Ale ne ve stylu dostat se do normálního života, ale pomáhat si ve smyslu: hledat způsoby, jak dostat svoji drogu, bez které nemůžou žít. Typické je pro ně holdování alkoholu, drogám a sexuální promiskuitě; prostředky získávají žebráním, půjčkami, drobnými krádežemi, prodejem drog apod.⁴⁸ Mezi takové skupiny se mladí lidé dostanou často i jen proto, že chtějí zkusit něco nového, ať už z přesvědčení od jiných či jen z nudy v partě. Do drogové skupiny patří i jedinci závislí na alkoholu, jelikož alkohol je taktéž droga. Jedinců, kteří mají problémy s alkoholem, je statisticky víc než těch závislých na nějaké nealkoholové droze (kokain, pervitin, heroin atd). Ale obě skupiny (jak alkoholové, tak drogové) páchají trestnou činnost za jediným účelem – dostat do ruky svoji drogu, aby mohli „přežít.“

Dále máme skupiny/party lidí, které jsou rasisticky zaměřené. Rasistické skupiny mají blízko k výše zmíněné násilnické partě. Liší se však od ní propracovanější ideologií i tím, že rasismus jako hnutí má svoje vystopovatelné dějiny. Skinheadi jsou hnutím, jež pochází z Anglie, kde bylo v šedesátých letech reakcí dělnické mládeže na kulturu hippies a na rostoucí přistěhovalectví, které ohrožovalo uplatnění mladých, málo kvalifikovaných lidí na trhu práce.⁴⁹ Nejprve byl v počátcích kladen důraz na patriotismus, na rodinu, drsné sporty a na odmítání drog kromě piva. Až v sedmdesátých letech bylo hnutí ovlivněno punkerským hnutím a přiklonilo se ke krajní pravici. V osmdesátých letech se hnutí zakořenilo i ve střední Evropě, přefiltrováno německým neonacismem. Existuje několik skinheadských skupin, které jsou velmi soudržné a ostražitě vůči novým a neznámým lidem. V čele stojí inteligentní vůdci a jejich činnosti jsou plánované. U kriminálních akcí spáchanými skinheads chybí motiv majetkového zisku. Oběť takové jedince provokuje především barvou pleti a jeho chováním. Skinheads svoje oběti napadají fyzicky, mohou být použity i zbraně. Následky napadení někdy mohou být až fatální.⁵⁰

⁴⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 1998. str. 88

⁴⁹ Tamtéž, str. 89

⁵⁰ Tamtéž, 89-90

6.4 Média

Média patří mezi významné vlivy u dětí a mladistvých, jelikož média silně ovlivňují jejich myšlení. Ať už je to televize, internet, sociální sítě, noviny či počítačové hry. Tato média dětem zabírají stále více času. Výrazným způsobem pak ovlivňují jejich život, hodnotovou orientaci, názory, postoje, a to jak v kladném slova smyslu, tak i v negativním směru (prezentace mediálního násilí), což je z hlediska etiologie protispoločenské činnosti u mladé generace velice rizikové.⁵¹ V poslední době hodně vymizely jiné aktivity, které dětem byly dříve daleko prospěšnější. Dnešní generace dětí už nečte tolik knih jako dřívější generace, nechodí si hrát ven se svými kamarády a neumí si často najít jinou zábavu než tu spojenou s počítačem. Činnosti, které děti provozují ve svém volném čase, je velice ovlivňují. Když je dítě ponořeno do virtuálního světa, může se tak začít chovat i v reálném životě, protože nerozpozná rozdíl mezi reálným a virtuálním světem. Jedinec ve virtuálním světě nachází volnost, anonymitu a pocit možnosti stát se kýmkoli. Vše opět závisí především na rodičích. To oni musí děti učit, jak správně využít média. I přesto, že je pro rodiče, kteří jsou v dnešní době čím dál více zaneprázdněni, a to především prací, snazší posadit své děti k televizi či k počítači, aby je zabavili. Je důležité dětem vymezit přesný čas, který stráví sledováním televize a čas u počítače. Především pak čas u počítače by děti měly využít ke studijním účelům, než aby na něm pouze hrály hry - a tak je důležité věnovat pozornost tomu, co děti na počítači doopravdy dělají. Je důležité mít přehled i o tom, jaké pořady děti sledují v televizi, protože i pořady v televizi děti ovlivňují. V některých filmech, ale i v pohádkách je už dnes použito násilí, které pak děti vlivem pořadu mohou v reálném světě napodobovat. Když rodiče svoji pozornost k dětem ohledně médií zanedbají a děti se naučí televizi a počítačem zaplňovat svůj volný čas, který by mohly strávit například venku s kamarády či s rodinou nebo provozováním aktivního sportu, vytvoří si tak svůj virtuální svět, jak už bylo nastíněno na začátku této podkapitoly. Může se snadno stát, že v tomto jeho světě se mu může dostávat větší pozornosti než od samotných rodičů, kteří ho zanedbávají a nemají na něj čas. Pro rodiče je pochopitelně snadnější odsuzovat obsah televizního vysílání, než si vyčítat upřednostňování konzumní posedlosti před vztahovými potřebami vlastních dětí.⁵² Pomocí sociálních sítí může být jedinec v kontaktu se svými kamarády, ale také si může najít i kamarády nové, a to i díky online počítačovým hrám. Když se mu například v počítačové hře daří, získá si tak obdiv jiných hráčů a stane se tak oblíbeným, kterým

⁵¹ FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň, 2014. str. 109

⁵² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 1998. str. 107

ve školním prostředí ani být nemusí. Děti, které vyrůstají v negativním rodinném zázemí či mají problémy ve škole, se tak často k virtuální realitě přiklánějí a utíkají k ní před skutečnou realitou. Později je však virtuální realita ovlivní natolik, že se tak začnou chovat i v reálném životě. Je vědecky dokázáno, že hraní násilnických her má na děti a mladistvé negativní dopady. Toto chování si totiž můžou přenést do reality a sami se pak tak začnou chovat - začnou být agresivní, budou napodobovat násilnické chování a budou vyvolávat konflikty, což opět může vést až k páchání trestné činnosti. Propadnutí virtuální realitě s sebou nese i další negativní jevy – špatné školní výsledky, zdravotní dopady na vývoj mozku, obezita, předčasná sexuální aktivita atd. Je tedy opět důležitá rodina, která musí stanovit hranice používání médií a především věnovat se dítěti natolik, aby nebylo negativně ovlivněno. Vliv médií na děti a mládež je mnohem méně významný než vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví čas.⁵³

7 Vyhodnocení příčin

Dle prostudované literatury, která se zaměřovala na příčiny kriminality mladistvých, je dle mého názoru nejvýznamnějším faktorem odvětví s názvem Rodina. Rodina se totiž objevuje i v dalších faktorech, jako důležitý činitel, který má na děti a mladistvé velký vliv a bez jejího správného vlivu se pak může snadno stát, že mladý jedinec začne páchat kriminalitu. Rodiče mají na své děti významný vliv, ať už tím, že jim jsou největším vzorem, oporou či je ovlivňují časem, který s nimi stráví. V podkapitole Rodina jsem uvedla, že je velmi důležité se dětem věnovat a být jim oporou v každém jejich věku, jelikož jinak vždy bude existovat možnost páchání delikvence. Když si dítě nevede dobře ve škole, je zde opět důležitý postoj rodičů, jak se mu budou věnovat a pomáhat mu zvládnout výuku a jiné starosti, které škola přináší. Dále u vrstevníků je též důležitý vztah rodiny s dítětem. Když dítě bude vyrůstat v kladném rodinném zázemí a bude mít kladný vztah s rodiči, i jeho chování a výběr kamarádů povede správným směrem. Avšak může se stát, že se může tzv. chytit špatné party, a proto je tu opět důležitá rodina, která by mu měla pomoci, jak z takové party odejít a jít jinou, správnou cestou. A v neposlední řadě je tu vliv médií. Zde je opět důležitý postoj rodičů. Ti by měli dětem stanovit řád a hlídat, co například na počítači dělají, či co sledují v televizi. Měli by mít o tom přehled, aby popřípadě špatnou činnost zamezili. S tím opět souvisí to, že je důležité s dětmi volný čas trávit, bavit se a podnikat vše spolu, než je usadit před televizi či počítač. Ale jak jsem již uvedla citaci z knihy

⁵³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha, 1998. str. 107

Mládež a delikvence od Matouška a Kroftové, na závěr předešlé podkapitoly Média, jsou média méně významným vlivem než lidé, s kterými děti a mladiství tráví čas, s čímž souhlasím.

8 Statistiky kriminality mladistvých v České republice a v Jihočeském kraji

Statistika kriminality je vložena do grafů a tabulek dle veřejně dostupných dat Policie ČR (dále jen „PČR“). Statistiky jsou brány za období od roku 2010 do roku 2018. V tabulkách i grafech je především znázorněna kriminalita spáchaná všemi osobami a mladistvými. V tabulkách jsou dále uvedeny speciální sloupce, kde jsou vypočteny podíly mladistvých pachatelů ke všem pachatelům v % (jak v ČR, tak i v Jihočeském kraji). Tabulky jsou uváděny v počtu spáchaných činů a ve zjištěné procentuální části, grafy pouze v procentuální části. V poslední tabulce této kapitoly bude vypočten index kriminality z celkových počtů spáchaných trestných činů pouze mladistvými v ČR a v Jihočeském kraji a podle toho se pozná, jestli kriminalita je vyšší v ČR oproti Jihočeskému kraji nebo naopak.

8.1 Statistiky kriminality v České republice a Jihočeském kraji

Základní informace o Jihočeském kraji: Rozloha kraje je 10 056 km², což představuje cca 12,8 % rozlohy státu. Počet obyvatel k 30. 09. 2018 je 641 528 – cca 63 obyvatel/km². Jihočeský kraj tvoří 7 okresů – České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor.⁵⁴ V Jihočeském kraji se nachází 623 obcí a z toho 53 měst.

Tabulka č. 1: Trestné činy spáchané všemi osobami a mladistvými na území České republiky a v Jihočeském kraji v letech 2010-2018

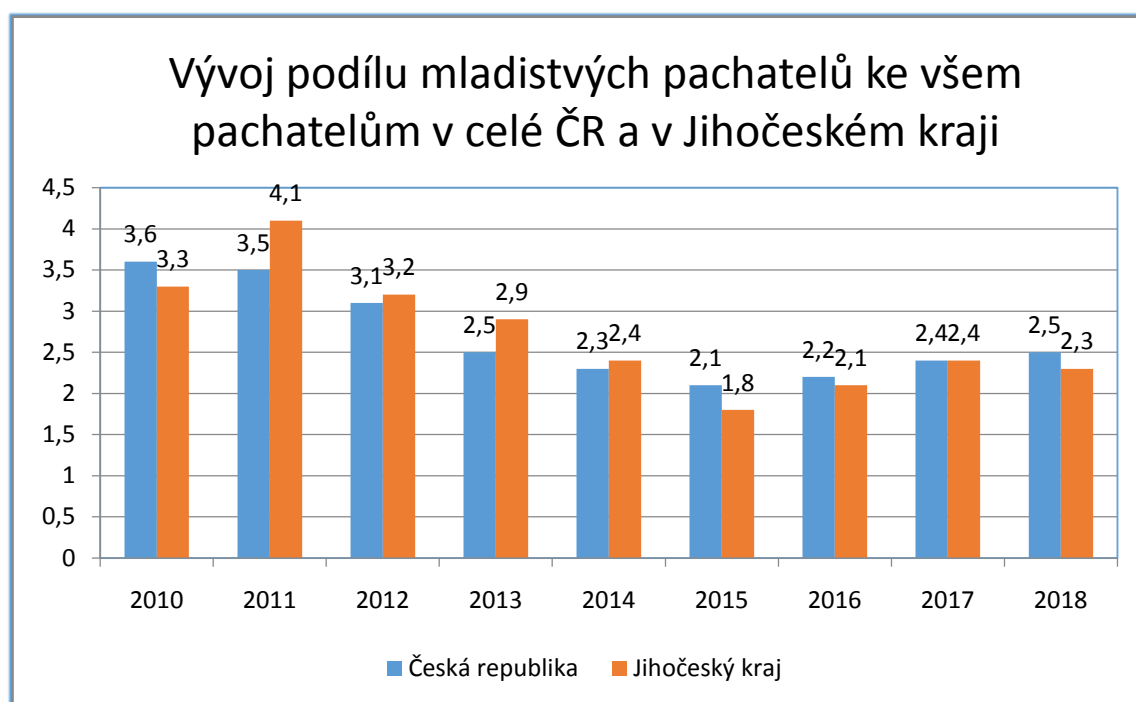
Rok	Česká republika			Jihočeský kraj		
	Trestné činy spáchané všemi osobami	Trestné činy spáchané mladistvými	Podíl mladistvých pachatelů ke všem pachatelům v %	Trestné činy spáchané všemi osobami	Trestné činy spáchané mladistvými	Podíl mladistvých pachatelů ke všem pachatelům v %
2010	112 477	4 010	3,6	7 044	235	3,3
2011	114 975	4 038	3,5	6 829	280	4,1

⁵⁴ REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS.CZ. Jihočeský kraj [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z WWW: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihocesky-kraj/regionalni-informace/o-kraji/>

2012	113 024	3 486	3,1	7 103	229	3,2
2013	117 670	2 939	2,5	7 208	213	2,9
2014	114 608	2 593	2,3	7 223	170	2,4
2015	101 881	2 186	2,1	6 470	114	1,8
2016	116 117	2 585	2,2	7 628	157	2,1
2017	107 920	2 636	2,4	7 196	176	2,4
2018	105 710	2 656	2,5	6 754	154	2,3

Zdroj: Statistika PČR⁵⁵

Graf č. 1: Vývoj podílu mladistvých pachatelů ke všem pachatelům v celé ČR a v Jihočeském kraji

Tabulka č. 1 výše nám rozděljuje trestné činy spáchané všemi osobami a mladistvými na území ČR a v Jihočeském kraji, kde následně můžeme vidět i vypočtený podíl mladistvých pachatelů ke všem pachatelům (opět jak v ČR, tak i v Jihočeském kraji) - vývoj tohoto podílu zachycuje graf č. 1 nad textem. Z tabulky č. 1 můžeme rok po roce vidět, kolik bylo stíháno, vyšetřováno osob celkem v ČR, kde je názorně vidět, že za

⁵⁵ POLICIE ČR. Statistiky kriminality v ČR [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

zkoumané období byl ve třech případech nárůst v počtu vyšetřovaných osob (2011 – 114 975, 2013 – 117 670, 2016- 116 117). Největší rozdíl v navýšení byl v roce 2016, kdy bylo oproti roku 2015 vyšetřováno o 14 236 osob více. U mladistvých v ČR můžeme vidět, že číslo za poslední zkoumaný rok je sice o něco nižší než v prvním zkoumaném roce, avšak tendence kriminality se za poslední tři roky opět začíná navyšovat, což ke klesajícímu počtu všech stíhaných osob nenese nic pozitivního. Do roku 2016 lze říci, že tendence kriminality mladistvých byla však klesající. Dále z tabulky můžeme vyčíst trestné činy spáchané všemi osobami v Jihočeském kraji. Zde nelze přímo říct, že za zkoumané období počet stíhaných, vyšetřovaných osob byl klesající nebo naopak stoupající. Spíš by se zde dal použít pojem kolísavý počet osob. Avšak od roku 2016 až do roku 2018 můžeme ovšem říct, že počet stíhaných osob začal mít klesající tendenci. U stíhaných mladistvých osob v Jihočeském kraji můžeme za zkoumané období vidět celkem tři případy, kdy byl větší nárůst stíhaných osob, a to v letech 2011, 2016 a 2017. Nejnižší počet stíhaných mladistvých osob vidíme, že byl v roce 2015 – 114 mladistvých. Jinak se dá říct, že zde u této kategorie je tendence klesající.

Z grafu č. 1 můžeme vidět vývoj podílu mladistvých ke všem pachatelům (vypočtený v tabulce č. 1) v ČR a v Jihočeském kraji. Z grafu vyplývá, že 4x byl podíl vyšší v ČR, 4x v Jihočeském kraji a 1x byl podíl rovnoměrný, a to v roce 2017, kdy byl podíl u obou kategorií 2,4%. V roce 2011 vidíme největší rozdíl, kdy podíl mladistvých ke všem pachatelům v ČR byl 3,1% a v Jihočeském kraji byl podíl mladistvých 4,1%. U ČR můžeme vidět, že tendence podílu byla do roku 2015 klesající a od roku 2016 mírně stoupající. U Jihočeského kraje se kromě již zmíněného roku 2011 dá také říct, že tendence byla do roku 2015 spíše klesající. Rok 2016 a 2017 zaznamenává opět lehké navýšení a v roce 2018 vidíme další mírný pokles.

Tabulka č. 2: Přehled vybraných trestných činů spáchanými všemi pachateli a mladistvými za rok 2018 v ČR

Trestné činy	Všichni pachatelé	Mladiství pachatelé (15-17 let)	Podíl mladistvých ke všem v procentech
Vraždy	108	4	3,7

Krádeže prosté	18 598	551	2,9
Majetková kriminalita	30 716	950	3,1

Zdroj: Statistika PČR⁵⁶

Tabulka č. 3: Přehled vybraných trestných činů spáchanými všemi pachateli a mladistvými za rok 2018 v Jihočeském kraji

Trestné činy	Všichni pachatelé	Mladiství pachatelé (15-17 let)	Podíl mladistvých ke všem v procentech
Vraždy	5	1	20
Krádeže prosté	948	35	3,7
Majetková kriminalita	1 597	58	3,6

Zdroj: Statistika PČR⁵⁷

Když si porovnáme tabulku č. 2 a tabulku č. 3 výše, které se zabývají pouze rokem 2018 a vybranými druhy trestných činů, můžeme vidět, že vyšší podíly mladistvých ke všem pachatelům se v tomto roce nachází v Jihočeském kraji, a to ve všech vybraných trestných činech. Především pak u kategorie trestného činu vraždy, můžeme vidět, že podíl mladistvých je celých 20%, což je poměrně vysoké procento podílu a oproti ČR je tento podíl vyšší přibližně o 16%. Zde nutno dodat, že se jedná o velmi malá čísla, čímž jejich vypovídající hodnota značně klesá. U kategorií krádeže prosté a majetková kriminalita jsou podíly již o dost nižší než u vražd, ale oproti celé ČR jsou pořád lehce vyšší. U krádeží prostých je procentuální část v Jihočeském kraji vyšší skoro o celé 1% (přesně o 0,8%). U majetkové kriminality není v podílech tak velký rozdíl jako u předchozích dvou kategorií – rozdíl činí 0,5%

8.2 Statistika kriminality mladistvých v ČR a v Jihočeském kraji

V následující tabulce bude vypočten index kriminality na počet obyvatel, na kterém se pozná, jestli je kriminalita vyšší v ČR oproti Jihočeskému kraji a naopak (číslo ve

⁵⁶ POLICIE ČR. Statistiky kriminality v ČR [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

⁵⁷ POLICIE ČR. Statistiky kriminality v ČR [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

sloupci: Rozdíl v podílech, kladné číslo – vyšší kriminalita v ČR, záporné číslo – vyšší kriminalita v Jihočeském kraji). Na výpočet podílů jsem použila počty obyvatel pro ČR 10 30 000 obyvatel a pro Jihočeský kraj 638 782 obyvatel.

Tabulka č. 4: Počet trestných činů spáchaných pouze mladistvými na území ČR a v Jihočeském kraji v letech 2010-2018 – index kriminality na počet obyvatel

Rok	TČ - Mladiství v ČR	Podíl na 10 000 obyvatel v ČR	TČ -Mladiství v Jihočeském kraji	Podíl na 10 000 obyvatel v Jihočeském kraji	Rozdíl v podílech
2010	4 010	3,8	235	3,7	0,1
2011	4 038	3,9	280	4,4	-0,5
2012	3 486	3,4	229	3,6	-0,2
2013	2 939	2,9	213	3,3	-0,4
2014	2 593	2,5	170	2,7	-0,2
2015	2 186	2,1	114	1,8	0,3
2016	2 585	2,5	157	2,5	0
2017	2 636	2,6	176	2,8	-0,2
2018	2 656	2,6	154	2,5	0,1

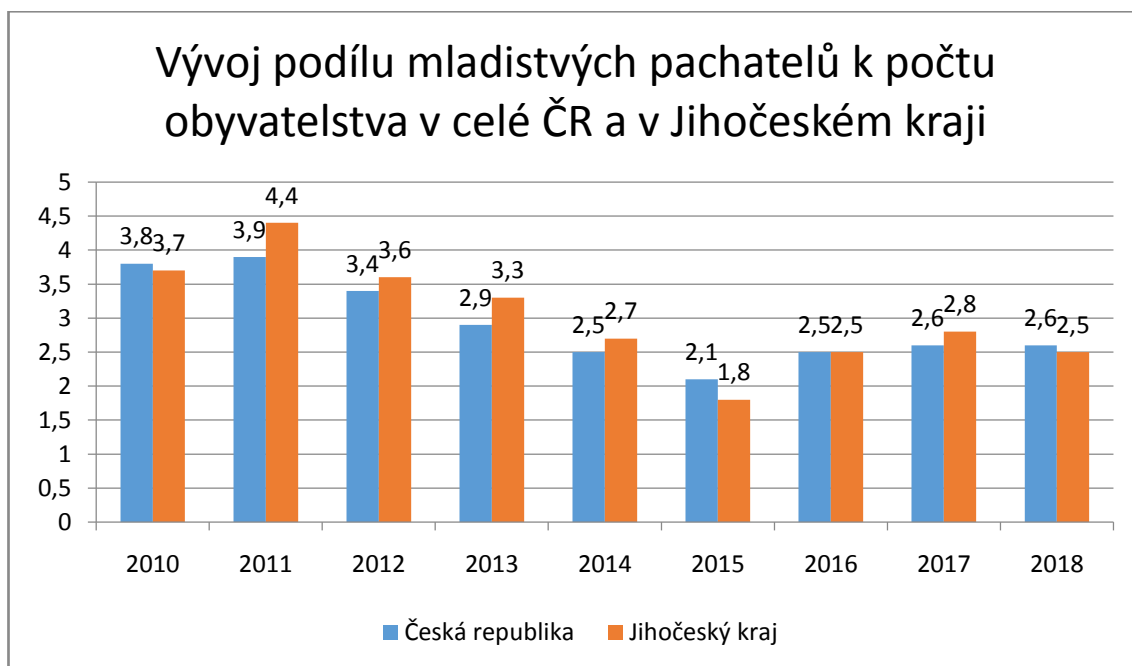
Zdroj: Statistika PČR⁵⁸

Z tabulky č. 4 můžeme vyčíst index kriminality mladistvých na 10 000 obyvatel, kdy v pěti případech (rok 2011, 2012, 2013, 2014 a 2017) je index kriminality mladistvých vyšší v Jihočeském kraji než v celé ČR. Výsledná čísla rozdílu podílů nejsou příliš vysoká, největší záporný rozdíl je v roce 2011 kdy rozdíl vyšel -0,5. Dále v letech 2010, 2015 a 2018 je vidět, že kriminalita mladistvých byla vyšší v ČR oproti Jihočeskému kraji, avšak rozdíly nejsou o moc výrazné. Největší kladný rozdíl nastal jen v roce 2015, kdy rozdíl byl 0,3. Rok 2016 nám ukazuje rozdíl v podílu 0, což tedy znamená, že kriminality nebyla vyšší ani v ČR ani v Jihočeském kraji, ale byla rovnoměrná. Můžeme

⁵⁸ POLICIE ČR. Statistiky kriminality v ČR [online]. [cit. 2019-03-17]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

jinak říct, že vyšší kriminalita se objevuje za poslední 4 roky spíše v ČR než v Jihočeském kraji, kdyby nebylo lehkého navýšení v roce 2017 a rovnoměrného stavu v roce 2016.

Graf č. 2: Vývoj podílu mladistvých pachatelů k počtu obyvatelstva v celé ČR a v Jihočeském kraji

Z grafu č. 2 výše můžeme vidět vývoj podílu mladistvých pachatelů k počtu obyvatelstva jak v ČR, tak i v Jihočeském kraji (vypočteno v tabulce č. 4). Vidíme, že v ČR byl podíl vyšší celkem 3x, v Jihočeském kraji byl vyšší 5x a 1x byl stav rovnoměrný, a to v roce 2016, kdy podíl jak v ČR, tak v Jihočeském kraji vyšel 2,5%. V roce 2011 byl v podílech největší rozdíl, kdy v ČR byl podíl mladistvých 3,9% a v Jihočeském kraji 4,4%, tedy o 0,5% vyšší podíl. Dále z grafu můžeme vidět, že u ČR kromě roku 2011, kdy byl v ČR nejvyšší podíl mladistvých pachatelů k počtu obyvatelstva, je vývoj podílu do roku 2015 klesající, stejně tak, jako tomu bylo u vývoje podílu mladistvých pachatelů ke všem pachatelům – graf č. 1. V roce 2016 a 2017 se tento podíl navýšil a v roce 2018 byl stejný jako v roce 2017. U Jihočeského kraje byl tedy nejvyšší procentuální podíl v roce 2011, poté má podíl klesající charakter a opět jako u vypočteného podílu mladistvých pachatelů ke všem pachatelům – graf č. 1, vidíme v roce 2016 a 2017 mírný nárůst a v roce 2018 pokles. Nejvyšší pokles v Jihočeském kraji na grafu můžeme vidět, že byl z roku 2014 na rok 2015, tedy pokles podílu skoro o celé 1% (přesně o 0,9%).

Z celé kapitoly statistiky kriminality mladistvých v České republice a v Jihočeském kraji jsem vyvodila několik závěrů: 1) Z tabulky č. 1 jsem u ČR tedy zjistila, že do roku 2015 měl počet stíhaných osob mladistvých klesající charakter, ale od roku 2016 každým rokem se tento počet opět začal navyšovat, což rozhodně nepřináší kladné zjištění, a aby se počet dále nenavyšoval, bylo by jistě dobré nastolit nějaká nová opatření, aby se vzrůstající počet stíhaných, vyšetřovaných mladistvých zarazil. Tento narůstající charakter je vidět i z grafu č. 1, který zaznamenává vývoj podílu mladistvých ke všem pachatelům. U Jihočeského kraje je zaznamenán celkem 3x nárůst v počtu stíhaných mladistvých, avšak i přes to, se dá říct, že tento počet má spíše klesající charakter. Vývoj podílu zaznamenaný v grafu č. 1, má tedy taktéž klesající charakter, kdy ale 4x byl vyšší v Jihočeském kraji než v ČR. Avšak i v ČR byl podíl 4x vyšší, tudíž se dá říct, že ČR a Jihočeský kraj jsou na tom podílově vyrovnaně.

2) Po porovnání tabulek č. 2 a č. 3 jsem zjistila, že v roce 2018 u vybraných trestných činů (vraždy, krádeže prosté a majetková kriminalita) byl podíl mladistvých pachatelů ke všem pachatelům ve všech třech vybraných trestných činech vyšší v Jihočeském kraji než v celé ČR. Největší rozdíl je vidět u kategorie Vraždy, kdy podíl mladistvých v Jihočeském kraji dosáhl 20%, což je v porovnání s procenty u ČR velmi vysoké číslo (o 16% více než v ČR). U zbylých dvou trestných činů rozdíly v podílech už nejsou tak vysoké, avšak to nemění fakt, že za rok 2018 podílově byl Jihočeský kraj na tom ve srovnání s ČR o dost hůře.

3) Z tabulky č. 4 je dle vypočteného indexu kriminality vidět, že za zkoumané období (2010-2018) byla 5x kriminalita mladistvých vyšší v Jihočeském kraji, 3x v ČR a 1x byl rozdíl v podílech roven číslu 0. Dále z tabulky č. 4 můžeme u indexu kriminality vidět, že od roku 2015 je kriminalita vyšší spíše v ČR nebýt v roce 2016 rovnoměrného stavu a v roce 2017 menšího nárůstu v Jihočeském kraji.

4) Z posledního grafu č. 2, který zaznamenává vývoj podílu mladistvých pachatelů k počtu obyvatelstva v ČR a v Jihočeském kraji, je vidět, stejně jako u výsledků rozdílu v podílech, že v ČR byl tedy podíl vyšší 3x, v Jihočeském kraji 5x a 1x rovnoměrný stav – rok 2016. I přesto, že je vývoj podílu u Jihočeského kraje spíše klesající, je jednoznačně ve více případech za zkoumané období vyšší oproti podílu v celé ČR, a to zvláště k počtu obyvatel v Jihočeském kraji je zcela negativní zjištění.

9 Výzkumná část

Tato kapitola se věnuje řízenému rozhovoru a rozhovoru posílanému přes e-mail. Řízený rozhovor jsem vedla s pracovnící PMS z Českých Budějovic a druhý rozhovor mi poskytla policistka ze Znojma s dvacetiletou zkušeností s mladistvými. Rozhovory jsem vedla za účelem, abych zjistila, jak v praxi vypadá práce s mladistvými pachateli a abych zjistila, jestli se mnou vyhodnocené příčiny (kapitola 7), kde jsem vyhodnotila nejdůležitější faktory ovlivnění mladistvých k páchání trestné činnosti, shodují s realitou a naplnila tím tak jeden z cílů mé práce. Dále abych zjistila, jaká opatření by dle respondentů měla být přijímána, aby se snížila kriminalita mladistvých.

Rozhovor č. 1: Rozhovor byl veden dne 14. 03. 2019 na pobočce PMS v Českých Budějovicích (Lannova tř. 117) s paní Mgr. Kateřinou Hykovou, Ph.D.:

1) Kdo více páchá trestnou činností a které věkové skupiny? (Dívky, chlapci, nezletilí 1-14 let, mladiství 15-17 let)

- U dívek se obecně dá říct, že se mluví o 20-25% kriminalitě v celostátním průměru, ale když se zaměřím konkrétně na naše oddělení, tak ta procenta odpovídají, anebo jsou i spíše nižší. Ale obecně samozřejmě páchají trestnou činností více chlapci.

2) Bývají to děti převážně z dobrých rodin (kvalitní rodinné zázemí), z bohatších rodin nebo děti ze sociálně slabších rodin a bývají psychicky zralí či nikoliv? (mívají spíš úplnou či neúplnou rodinu, žijí bez rodičů v péči příbuzných či v dětských domovech?+jaké bývá rodinné prostředí – rodiče s kriminální činností, rodiče, kteří se věnují spíše zaměstnání než svým dětem, rodiče co dětem vše zakazují – trestají je za něco atd)

- Samozřejmě máme tu i mladistvé pachatele, kteří pocházejí z dobrých rodin, kde je všechno zdánlivě v pořádku, ale vždycky nějaký ten háček v rodině najdeme. Jinak především ti mladiství teda pocházejí od samoživitelek, kde děti vyrůstají jen s matkou a mužský vzor v takové rodině chybí. Taková výchova je z matčiny strany velmi limitovaná, kdy se ona třeba snaží chodit hodně do práce, aby vydělala dostatek peněz na uživení, anebo naopak nechodí do práce vůbec, ale má jiné zájmy, například alkohol. Ale obecně to tedy bývají převážně rodiny, které na tom nebývají dobře po ekonomické stránce a rodiny, kdy rodiče o svých dětech ani nemají moc velký přehled, jako třeba, co kde dělají či s kým se schází.

3) Jaké trestné činy nejčastěji páchají mladiství? (s kterým trestným činem jste se Vy u mladistvých nejčastěji setkal/a?)

- Musím říct, že výrazně nám za poslední dobu klesla majetková trestná činnost. Myslím si, že to souvisí s tím, jak roste naše životní úroveň, tak že to, co si dříve někdo nemohl dovolit, tak v dnešní době už je relativně lepší možnost si to dopřát, a potom tedy ti mladiství nemají potřebu třeba krást. Ale naopak nám celkem roste trestná činnost typu výtržnictví, loupeže a pod loupeže u mladistvých spadají i takové loupeže, kdy mladiství ukradne například jen čepici a ne nic cennějšího, ale ta loupež proběhne ve stylu: dej mi tu čepici, druhý mu odpoví, že mu ji nedá a ten první si ji vezme násilím, tudíž se tak často objevují i prvky násilí. Dále roste kriminalita, která nějak souvisí s drogami, a to především s marihuanou, ať už je to dealerství či pěstování. Také se objevují případy pohlavního zneužívání, kdy se například patnáctiletý kluk vyspí se čtrnáctiletou dívkou. Ale rozhodně všechny činy jsou ovlivněny různými okolnostmi, které trestné činnosti předcházejí.

4) Jaké bývají nejčastější motivy páchání? (Pokud je zjistíte či jaké motivy je k tomu vedou podle Vás?), (např. předvádění se, zapadnutí do party, dokázat si něco nebo někomu, nevážení si hodnot a majetku, řešení problémů atd)

- Toto velmi závisí na věku. Do těch patnácti let věku je typický prvek spolupachatelství, kdy někdo z party něco vymyslí a bývá to spíš jednorázová akce, kdy prostě si řeknou, že teď nás něco napadlo a jdou to udělat, například jdou okolo auta a rozbijí zpětná zrcátka, protože je to pro ně vlastně hrozně zábavné. Čím jsou ale děti starší, tak roste individuální kriminalita, kde se i dobře rozdělují případy, na kterých je vidět, kdo se srovná a kdo naopak bude jakoby náš stálejší zákazník. Ale samozřejmě nemůžeme říct, že ten, kdo tu byl dvakrát tak, že určitě skončí ve vězení, to rozhodně ne. Já sama si ale myslím, že většina z těch případů bývají většinou jako takové výstřelky z mládí, kdy ten daný jedinec z toho vyroste.

5) Uvědomují si spáchanou trestnou činnost? (litují svého provinění, chtějí vše napravit – vzniklou škodu či sebe samotné?)

- Zde opět hodně závisí na věku, ale i na typu trestné činnosti a i na inteligenci pachatele. Například třeba ti menší spíše nedokážou říct a popsat, co přesně udělali špatně a proč je to špatné. Dále toto souvisí samozřejmě i s výchovou, jak jsou vychovaní. Měli jsme tu i takové klienty, kdy jejich rozum nerozlišoval mezi pojmy: jdu nakoupit a jdu krást. Pro ně to bylo synonymum, protože od

malička, když šli s rodiči nakoupit, tak vlastně bez peněz. To potom na jakoby nákupu dávali třeba do kočárku potravin a veškerý nákup, za který ale nezaplatili. Ale to bývají výjimky, jinak si víceméně uvědomují, že spáchali trestnou činnost. U drogové činnosti, například u marihuany, si ale většinou neuvědomují, že provedli něco špatného, jelikož podle zákona se z nich mohou stávat například dealeri, když někomu dají marihuanu. Takže někteří si svoji trestnou činnost uvědomují a litují toho a někteří ne. Všechno to zkrátka závisí na již zmíněných faktorech.

6) Je větší část těch mladistvých, kteří se napraví a spolupracují s Vámi, nebo je více těch, kteří nejeví žádný zájem o nápravu, či se s nimi setkáváte v budoucím životě dál?

- Ze statistik vím, že je asi 10% těch, kteří pokračují ve své tzv. kariéře v páchání trestné činnosti. Jinak je více těch, kteří se napraví a ve svém budoucím životě vedou řádný život.

7) Jak probíhá Vaše práce s mladistvými, kteří dostanou nějaká opatření s dohledem probačního úředníka? (Co s nimi děláte, co probíráte, jak moc spolupracují atd.)

- To závisí na druhu opatření. My s nimi spolupracujeme jednak v přípravném řízení, kde je to na bázi dobrovolnosti, kdy my zpracováváme zprávu pro státní zastupitelství nebo pro soud, ve kterém bychom měli navrhnout vhodné opatření pro mladistvého pachatele. Během té práce se s mladistvými samozřejmě bavíme, zjišťujeme, co bylo příčinou spáchání daného činu, dále zjišťujeme, jaké je to již zmíněné rodinné zázemí a jaké bylo ovlivnění rodinou a výchovou a jaká ta výchova je celková, jestli ta rodina tu situaci zvládne. Dále je tu z naší strany snaha, aby byla například vzniklá škoda nějak uhrazena, kde se snažíme zapojit i rodiče, aby nesli zodpovědnost za své děti. Potom tedy, když je stanoveno nějaké opatření s dohledem probačního úředníka, tak probíhají další vlastní práce s mladistvým.

8) Zjistíte vždy během práce s mladistvými, jaké příčiny (ovlivnění) je vedly ke spáchání trestné činnosti? (Jaké to bývají nejčastěji? – rodina, školní prostředí, okolí – sociální prostředí, vrstevníci, mediální život (počítače, internet)?)

- Snažíme se tyto příčiny samozřejmě vždy zjistit. Mluvíme s nimi, ale nikoliv jako vyšetřovatelé, ale díváme se na to z jiného úhlu pohledu a zjišťujeme, co je vlastně baví – když tu máme třeba případy s tou marihuanou, tak se ptáme, proč kouří, co je na tom baví a z takových rozhovorů se pak následně dostaneme

většinou k té rodině, kdy zjistíme, co tedy bylo tím vlivem a co oni si at' už tím kouřením nebo tou spáchanou činností doplují.

9) Setkáváte se za poslední dobu (cca od roku 2010 do 2018) více či méně s kriminalitou mladistvých – je podle vás klesající tendence v páchání nebo stoupající?

- V roce 2010 to jsme teda nevěděli, kam dřív skočit, ale potom kriminalita spojená s mladistvými začala klesat. V roce 2013 byl velký úbytek, to jsem byla na mateřské dovolené a někdy, když jsem do práce zašla, tak jsem se až úplně zhrozila, že tu nemají v podstatě co na práci. Úbytek byl znát i v roce 2016, avšak za poslední dva roky už zaznamenáváme opět mírný nárůst.

10) Jaká opatření by se podle Vás měla udělat, aby se kriminalita mladistvých omezila na minimum?

- Já si úplně nekladu otázku, jak omezit kriminalitu nebo dokonce, jak vymýtit kriminalitu, jelikož to je nereálné. Toto souvisí samozřejmě i s hodně faktory, kdy stačí vyjmout nějaké jednání z trestního zákoníku a přesunout ho do přestupků, například před pár lety jsme měli trestný čin řízení bez řidičského průkazu, a když se tento paragraf zrušil, tak nám rapidně ubylo mladistvých pachatelů, kteří řídili auto bez řidičského průkazu. Někdy ta opatření souvisí i s trestní politikou, kdy je velký tlak a vyjde třeba metodický pokyn například: hlídejte více drogy, kdy si mají učitelé ve školách více všimnout zorniček svých žáků, a jsou povinni hned vše oznámit policii. S takovými metodami může buď rapidně kriminalita vzlétnout (a ani nemusejí mladiství být tzv. horší), anebo se může kriminalita snížit. Ale úplně jednoznačně Vám na tuto otázku neodpovím, jelikož nejjednodušší řešení by bylo, kdyby se řeklo, aby se zrušily 3 trestné činy, kde je nejvíce případů a kriminalita mladistvých bude skoro nulová. Ale určitě je dobré, aby se s mladistvými nějak pracovalo a komunikovalo, aby vznikaly speciální programy, kdy u mladistvých chybí správná rodičovská výchova, a především na školách, aby vznikaly nějaké programy, jelikož škola také vychovává.

Z rozhovoru s paní Hykovou jsem zjistila hodně informací o mladistvých, ale především jsem zjistila, že rodina a rodinné zázemí je opravdu velmi důležité v životě mladistvého, jelikož rodina hodně ovlivňuje veškerá rozhodnutí a počínání si mladistvých osob. Z položené otázky č. 2, kdy jsem se právě ptala na rodinné zázemí, tak z odpovědi paní Hykové je zřetelné, že většina mladistvých pachatelů pochází z rodin, které nejsou na

tom dobře ať už po ekonomické stránce, nebo se rodiče o své děti dostatečně nezajímají a sami holdují například alkoholu, či jsou to děti matek samoživitelek, kde především chybí mužský vzor. Všechny tyto informace od paní z PMS odpovídají zjištěním faktům, které jsem zjistila studiem literatury. Dále jsem z rozhovoru zjistila, že se objevuje stále více případů spojených s drogami, a to především s marihuanou, což mě samotnou v dnešní době nepřekvapuje, ale rozhodně s tím nesouhlasím, a přikláním se k vydané metodice, která je v rozhovoru zmíněná v odpovědi u otázky č. 10, aby si učitelé na školách více všímali zorníček svých žáků. Tato metodika je určitě jednou z vhodných forem opatření. U otázky č. 4, která se zaměřila na motivy, se z odpovědi dá říct, že tedy hlavní motivací bývá udělat dojem a předvést se v partě a především kvůli partě pak mladiství i páchají trestnou činností. Zde je opět důležitá výchova a vliv rodiny, kdy při správné výchově by se mladiství špatnosti nedopustili. Z odpovědi paní Hykové u otázky č. 5 je opět vidět, jak je výchova rodiny důležitá – viz příklad s klientem, který nerozeznával rozdíl ve slovních spojeních: jdu na nákup x jdu krást, tím pádem si ani neuvědomoval, že páchá trestnou činností. Dále jsem se z rozhovoru dozvěděla, že je tedy více těch mladistvých, kteří se napraví, ale přibližně asi 10% mladistvých dál páchá nějakou trestnou činností i v budoucím životě. Z otázky č. 7 jsem se dozvěděla, jak probíhá práce PMS s mladistvými, a že se snaží vždy zjistit, jaké příčiny vedly mladistvé ke spáchání trestné činnosti, zjišťují, jaké mají právě rodinné zázemí a snaží se i o nápravu vzniklých škod. U otázky č. 8 jsme se opět dostali k tomu, že když zjišťují příčiny spáchané trestné činnosti, že se víceméně vždy příčina najde v rodině, což znovu potvrzuje i mé mínění o hlavních příčinách (kapitola 7). Odpověď na otázku č. 9 jen potvrdila fakta zjištěná ze statistik, že u roku 2013 byl velký pokles oproti předchozím rokům, kdežto poslední dva roky PMS zaznamenala opět menší nárůst – především v roce 2017. U otázky č. 10. dále paní zmiňuje, že kdyby se například zrušily 3 trestné činy, kde je nejvíce případů, tak by rázem byla kriminalita mladistvých nulová. Ale takhle to samozřejmě udělat nelze. Mladiství musejí být za své činy náležitě potrestáni. Paní Hyková zmiňuje však i případy, kdy stačí nějaké jednání vyjmout z trestního zákoníku a přesunout do přestupků a kriminalita rapidně klesne, či když se vydá nějaký metodický pokyn – viz příklad metodického pokynu do škol zmíněný výše, tak z těchto metod může kriminalita mladistvých i naopak rapidně stoupnout a mladiství by vůbec nemuseli být tzv. v páchání kriminality horší. Paní Hyková se ovšem přiklání k takovým opatřením, aby vznikaly speciální programy (i na školách) pro lepší komunikaci s mladistvými, kdy by se kriminalita mladistvých dala eliminovat.

Rozhovor č. 2: Rozhovor byl pořízen přes e-mailový kontakt s pracovnící Policie Znojemského kraje, s paní Mgr. Petrou Toufarovou.

- 1) **Kdo více páchá trestnou činnost, jaké věkové skupiny? (Dívky, chlapci, nezletilí 1-14 let, mladiství 15-17 let)**
 - Nejvíce je to věková skupina 15-18 let, spíše však ve věku kolem 17-18 let. Většinou jsou to chlapci, dívky odhadem 20-30 % případů.
- 2) **Bývají to děti převážně z dobrých rodin (kvalitní rodinné zázemí), z bohatších rodin nebo děti ze sociálně slabších rodin a bývají psychicky zralí či nikoliv? (Mívají spíš úplnou či neúplnou rodinu, žijí bez rodičů v péči příbuzných či v dětských domovech? + jaké bývá rodinné prostředí – rodiče s kriminální činností, rodiče, kteří se dětem dostatečně nevěnují, rodiče, kteří dětem vše zakazují – trestají je za něco atd.)**
 - Ve většině případů děti z neúplných, nefunkčních a sociálně slabých rodin, dále pak i děti z výchovných ústavů, kam se dostaly pro své dřívější problémy či prohřešky.
- 3) **Jaké trestné činy nejčastěji páchají mladiství? (Se kterým trestným činem jste se Vy u mladistvých nejčastěji setkala?)**
 - Většinou majetkové, dále zejména mezi sebou násilné, často pod vlivem omamných psychotropních látek, pod vlivem alkoholu jen výjimečně.
- 4) **Jaké bývají nejčastější motivy páchání? (Pokud je zjistíte či jaké motivy je k tomu vedou podle Vás? Tj. předvádění se, zapadnutí do party, dokázat si něco nebo někomu, nevážení si hodnot a majetku, řešení problémů atd.)**
 - Majetková trestná činnost – zejména z důvodu opatření si prostředků k živobytí v případě útěků z výchovných ústavů, dále také k nákupu drog
 - Násilná – zejména při budování si postavení v kolektivu
 - Mravnostní – pohlavní styky s osobami mladšími 15 let (pohlavní zneužívání) ve většině případů oboustranně dobrovolné, mnohdy iniciováno i ze strany mladší osoby (zejména děvčat mladších 15 let)
- 5) **Uvědomují si spáchanou trestnou činnost? (Litují svého provinění, chtějí vše napravit – vzniklou škodu či sebe samotné?)**
 - Plně si uvědomují své protiprávní jednání. Za přítomnosti obhájců a pracovníků OSPODu při procesních úkonech litují svých činů pouze účelově z důvodu následných nižších postihů. Při úkonech uvádějí, že škodu nahradí, ale nemají na to prostředky, a pokud ano, později ani snahu. Rodiče se k trestné činnosti svých dětí staví ve většině případů laxe.
- 6) **Je větší část těchto mladistvých, kteří se napraví a spolupracují s Vámi, nebo je více těch, které nejeví žádný zájem o nápravu či se s nimi setkáváte skrze kriminální činnost dál?**

- Většina dále pokračuje v trestné činnosti, neboť jim to takto vyhovuje a také vzhledem k danému systému jsou si vědomi nízkých postihů, které jim hrozí. Soudy totiž často opakovaně ukládají pouze podmíněné tresty, z nichž si mladiství nic nedělají.
- 7) Jak probíhá výslech s mladistvými? (Kdo se výslechů účastní, jak se mladiství při výslechu chovají, spolupracují?)**
- U procesních úkonů s podezřelými a obviněnými mladistvými je vždy přítomen jejich ustanovený nebo zvolený obhájce, dále většinou také pracovník OSPODu, případně pracovník výchovného ústavu. Mladiství se buď plně k věcem doznávají, kdy se svým jednáním v podstatě chlubí, i když ví, že se dopustili protiprávního jednání, nebo se k věci nedoznávají a uvádějí nepravdivé a zavádějící informace.
- 8) Zjistíte vždy během výslechu, co mladistvé nasměrovalo ke spáchání trestné činnosti? (rodina, vrstevníci, školní prostředí – spolužáci, špatné školní výsledky atd.)**
- Vždy ne, mladiství se k tomuto neradi vyjadřují, ale ve většině případů tyto skutečnosti vyplynou z dalšího vyšetřování, kde se velmi často najde příčina u rodiny.
- 9) Setkáváte se za poslední dobu (cca od roku 2010 do 2018) více či méně s kriminalitou mladistvých – je podle vás klesající tendence v páchaní nebo stoupající?**
- Kriminalita mladistvých má za poslední 2-3 roky stoupající tendenci, kdy narůstá počet násilných trestných činů a výrazně se zvyšuje agresivita mladistvých.
- 10) Jaká opatření by se podle Vás měla udělat, aby se kriminalita mladistvých omezila na minimum?**
- Zvýšit trestní odpovědnost mladistvých, snížit věkovou hranici odpovědnosti za trestné činy, nejméně na 14 i méně let (kdy i dvanáctiletí jsou si ve většině případů vědomi protiprávnosti svých jednání). Výrazně snížit práva mladistvých s ohledem na trestní řízení a úkony a zvýšit jejich povinnosti jak v běžném životě, tak zejména ve výchovných ústavech a zejména zajistit vymahatelnost těchto povinností. (například z útěků z výchovných ústavů si mladiství nic nedělají, nedá se nijak účinně trestat jejich provokativní, vulgární i násilné chování vůči zaměstnancům výchovných ústavů, a také k dospělým v civilu, ani z orgánů činných v trestním řízení nemají mladiství žádný respekt). Také rodiče by měli více zodpovídat za činy svých dětí. Vychovávat mají rodiče, ne toliko školy a podobná zařízení.

Z rozhovoru s paní Mgr. Petrou Toufarovou, která slouží jako policistka ve Znojmě, jsem zjistila téměř podobné informace, jako z předešlého rozhovoru s paní Hykovou z Českých Budějovic. Na to, že každá žena pochází z jiného kraje, jsou výsledky z rozhovorů obdobné. Oba vedené rozhovory se shodují v mnoha věcech, pak především na příčině, která vede mladistvé k páchání trestné činnosti a tou je samotná rodina. Paní Toufarová u otázky č. 2 uvádí, že děti, které páchají trestnou činnost, pochází z neúplných, nefunkčních a sociálně slabších rodin, stejně tak jako uvedla v prvním rozhovoru paní Hyková. Tyto informace se dále shodují i se zjištěnými informacemi ze studia literatury. Dále se obě ženy shodují u otázky č. 1, kde obě uvádí, že trestnou činnost páchají více chlapci a dívky v celostátním průměru okolo 30%. U třetí otázky paní Toufarová odpověděla, že nejčastěji mladiství páchají majetkovou trestnou činnost, dále násilnickou trestnou činnost, o které mluvila i paní Hyková, a dále zmiňuje taktéž kriminalitu páchanou pod vlivem omamných psychotropních látek. U čtvrté otázky mi paní policistka rozvedla u vyjmenovaných trestních činů, za jakým účelem je mladiství páchají. U násilnické kriminality se její odpověď shoduje i s mými doposud zjištěnými informacemi – získání si postavení v partě/ovlivnění kamarády. Zde opět narážíme na ovlivnění vrstevníky, kde je potřeba rodičovská pomoc, jak se dostat z moci špatného vlivu kamarádů. Z odpovědi u páté otázky jsme se dozvěděli, že mladiství sice svých prohřešků litují, ale většinou jen pro to, aby při procesních úkonech dosáhli nižšího postihu. A především zde uvedla, že rodiče se k prohřeškům svých dětí staví laxně, což opět navazuje na již několikrát zmíněný fakt, že rodina je důležitým prvkem a měla by svým dětem být oporou a kvalitně je vychovávat. U šesté otázky však uvedla, že většina mladistvých páchá kriminalitu dál. Jelikož paní slouží ve Znojmě, je tedy možné, že „jejich“ mladiství se nemusí toliko napravovat jako u nás v Jihočeském kraji, kde jsme zjistili, že je většina těch, kteří se napraví a kriminalitu dál nepáchají. U sedmé otázky jsme se dozvěděli, kdo bývá přítomen u výslechu mladistvých osob a to: u procesních úkonů s podezřelými a obviněnými mladistvými je vždy přítomen jejich ustanovený nebo zvolený obhájce, pracovník OSPODu, případně pracovník výchovného ústavu. U osmé otázky se opět dostáváme k rodině. Předposlední odpověď se shoduje, jak s paní Hykovou, tak i se zjištěnými fakty ze statistik. U poslední otázky paní Toufarová dává za příklad jiná možná opatření, jak kriminalitu mladistvých omezit. Určitě souhlasím s návrhem snížit věkovou hranici pro odpovědnost a zajisté by stálo za to, aby se zvýšily povinnosti mladistvých nejen v životě, ale jak paní uvedla, tak i ve výchovných ústavech. V posledních dvou větách, však zmínila, že především by měli sami rodiče svým dětem dávat správnou a kvalitní výchovu, s čímž plně souhlasím.

10 Navrhovaná opatření

Dle mého názoru kriminalita mladistvých nejde zcela vymýtit, ale určitě ji lze vhodnými metodami zmírnit, aby se nám nezačala navyšovat. V rozebraném rozhovoru č. 1, jsem se přikláněla k vydanému metodickému pokynu do škol: hlídejte více drogy, kdy učitelé si mají všimnout zorniček svých žáků a při případném zjištění brání drog ihned uvědomit policii. Tato metoda je určitě v dnešní době velmi vhodná, jelikož dnes již spousta mladistvých má zkušenosti například s marihuanou. Ale bohužel to u marihuany nekončí, a tak si myslím, že na školách by mělo i jednou za čas probíhat testování na drogy. V některých školách toto opatření už funguje, ale určitě by se mělo zavést povinně ve všech školách, nejlépe na základních školách pro druhý stupeň a pak především na středních školách pro studenty do 18 let, aby se drogová kriminalita mladistvých podchytila. Mezi další opatření by jistě patřilo i zpřísnění trestů pro mladistvé – především u závažnějších trestných činů. Paní Hyková v rozhovoru č. 1 uvedla, že když se nějaký trestný čin vyjme z trestního zákoníku a přesune se do přestupků, tak rapidně klesne kriminalita. Ano, to je sice pravda, ale neznamená to, že ta kriminalita mladistvých by se zlepšila, spíše by jen mladiství nebyli za svoje provinění dostatečně potrestáni. Proto kdyby se tresty dostatečně zpřísnily, mladiství by si určitě celkem rychle rozmysleli, zda by trestný čin spáchali nebo ne. Dále bych navrhovala stejně jako paní Hyková, aby vznikaly nějaké speciální programy na podporu mladistvých, kde by se s nimi spolupracovalo, kde by se nebáli rozebírat svoje problémy a byl by tu pro ně někdo, kdo by jim pomohl problémy vhodným způsobem překonat, když by pro mladistvé nebyla dostatečnou oporou jejich rodina. V neposlední řadě by také stálo za úvahu (i podle paní Toufarové z rozhovoru č. 2) snížení věkové hranice pro trestní odpovědnost, kdy právě kolikrát i osoby mladší 15 let páchají trestnou činností a jsou si plně vědomi, že spáchali trestný čin, za který by měl následovat odpovídající trest.

11 Závěr

Praktická část mé bakalářské práce se zaměřila na statistiky kriminality mladistvých z České republiky a Jihočeského kraje a dále jsem ve výzkumné části dělala řízený rozhovor s pracovnící z PMS. Z obou vytvořených kapitol v praktické části jsem naplnila jednotlivé cíle mé bakalářské práce.

Z kapitoly 8, která se věnovala právě statistikám kriminality, jsem zjistila více závěrů. První věc, kterou jsem ze statistik zjistila, je, že počet stíhaných mladistvých osob v ČR

za mé zkoumané období (2010-2018) byl do roku 2015 klesající, avšak za poslední 3 zkoumané roky se počet stíhaných mladistvých začal navyšovat. Navyšování kriminality mladistvých by chtělo zamezit nějakým vhodným opatřením. Počet stíhaných mladistvých osob v Jihočeském kraji je klesající, jen za roky 2011, 2016 a 2017 bylo zaznamenáno lehké navýšení. Z grafu č. 1 můžeme říct, že vývoj podílu, byl za zkoumanou dobu rozložen rovnoměrně, avšak z grafu můžeme vidět, že podíl začíná být od roku 2015 vyšší v ČR než v Jihočeském kraji. Dále jsem ze statistik zjistila, že když jsem si já sama vybrala namátkou 3 druhy trestných činů (vraždy, krádeže prosté, majetková kriminalita) tak z vypočtených podílů (za rok 2018) mladistvých pachatelů ke všem pachatelům u všech třech vybraných trestných činů, byl v Jihočeském kraji vyšší podíl mladistvých pachatelů než v celé ČR. Zejména pak u trestného činu vraždy, kdy byl podíl mladistvých pachatelů celých 20%, což je opravdu varovné číslo. Zde by bylo vhodné nastolit přísnější trest za spáchání vraždy mladistvou osobou. Tabulka č. 4 a v ní vypočtený rozdíl v podílech stanovuje jeden z cílů bakalářské práce. Cílem bylo zjistit, zda je rozdíl v indexu kriminality mladistvých v ČR oproti Jihočeskému kraji. Vypočtené rozdíly v podílech nám ukazují, že rozdíl v indexu je, a to takový, že v Jihočeském kraji byl index kriminality za zkoumané období celkem 5x vyšší než v ČR. Toto zjištění mě velice překvapilo a znepokojilo. Podíly mladistvých se zde počítali na 10 000 obyvatel buď v ČR nebo v Jihočeském kraji, a jelikož v Jihočeském kraji vyšla 5x vyšší kriminalita, je to k poměru celé ČR velice negativní zjištění (graf č. 2 zaznamenává vývoj podílu mladistvých na 10 000 obyvatel v ČR a v Jihočeském kraji, který vychází stejně jako rozdíl). Z vypočteného indexu sice vychází, že od roku 2015 je na tom Jihočeský kraj lépe, ale i tak by se s kriminalitou mladistvých v Jihočeském kraji mělo něco dělat (viz navrhovaná opatření), aby se eliminovala. Je přece důležité mít v našem kraji – nejen zde, ale samozřejmě v celé ČR vyspělé a psychicky zdravé mladistvé, aby budoucnost nemusela být obávanou z hlediska páchaní kriminality.

Druhým cílem bakalářské práce bylo zjistit příčiny páchaní kriminality mladistvými a navrhnout opatření. Studium literatury jsem si v kapitole č. 7 vyhodnotila příčiny, které jsem ve výzkumné části z rozhovorů potvrdila. Nejvýznamnější příčinou je odvětví s názvem Rodina. Už během studia literatury se toto odvětví prolínalo i v jiných příčinách, jelikož rodina je nejdůležitějším prvkem v životě každého, ale u mladistvých nejvíce. Jak už bylo několikrát v práci zmíněno, když dítě vyrůstá od malička v plně funkční rodině, kde nechybí ani jeden z rodičů, rodiče se svým dítětem věnují a jsou jim vzorem, není pak u takových dětí v mladistvém věku příčina, která by vedla k páchaní

kriminality. Je opravdu velmi důležité se dětem věnovat, trávit s nimi volný čas, dávat jim najevo oporu, lásku, dále je důležité je podporovat a v takové rodině nebudou mít pocit méněcennosti a nebudou mít potřebu něco někomu dokazovat – kriminální činností. Naopak vyrůstá-li dítě v neúplné rodině, kde chybí mužský vzor, nebo v rodině kde sami rodiče na děti nemají čas a sami navíc holdují například alkoholu, je zde velká pravděpodobnost, že se dítě dá na špatnou cestu a nejhůř právě v podobě kriminální činnosti. Zde stačí se tzv. chytit špatné party, která na daného jedince buď má špatný vliv a rodina zde nebude, aby mu otevřela oči, a dráha v páchání trestných činů může začít. Ke kriminalitě můžou však směřovat i média v podobě násilnických filmů v televizi, dále v podobě internetu a her na počítači atd. Když rodiče nemají přehled, co jejich děti na počítači dělají nebo co v televizi sledují, může to mít špatné dopady na myšlení dětí a mladistvých a to může následně vést právě i k páchání trestné činnosti – například výtržnictví, krádeže, násilí atd. Tohle všechno se mi potvrdilo z řízeného rozhovoru s paní Hykovou z PMS a z rozhovoru vedený přes e-mail s paní Toufarovou (9 kapitola). Z jejich odpovědí na mé otázky je jasné, že za páchání trestné činnosti mladistvých může především rodina jako taková. Mladiství, kteří páchají kriminalitu, pochází právě z rodin, kde chybí mužský vzor, rodiče nemají dostatečný zájem o své děti, rodiny se špatnou ekonomickou stránkou, rodiče, kteří se dětem nevěnují a mají svoji zábavu (alkohol, drogy) apod. Dále je z rozhovorů zřejmé, že velký vliv má třeba i parta kamarádů. Zde je však opět důležitý postoj rodičů, aby věděli, s kým se jejich dítě schází a co dělají a popřípadě mu pomohli se od špatných přátel vzdálit – jak jsem již uvedla výše v textu. Z rozhovorů jsem se například dozvěděla, že se v poslední době objevují častější případy mladistvých spojených s drogami a především s marihuanou. Na dnešní dobu mě toto ani nepřekvapuje a zde se opět budu opakovat, ale v takových případech se přikláním k vydané metodice, kdy učitelé na školách mají pozorovat zorničky svých žáků. Drogová kriminalita je velmi vážná věc a je třeba ji podchytit hned na začátku, proto jsem i navrhovala opatření, že by na všech školách (jak základních tak středních) měli zavést povinné testování žáků na drogy. Avšak drogová kriminalita není jedinou kriminalitou, co se v poslední době rozmáhá. Pracovnice PMS uvedla, že se začíná dosti objevovat násilnická kriminalita spojená s loupežemi a výtržnictví. Mladiství prý začínají být agresivnější, což může mít za příčinu například nadměrné hraní násilnických her či sledování filmů tohoto typu (viz rozebráno výše).

Dle mého názoru by bylo určitě vhodné zavést alespoň nějaké opatření z těch, které jsem navrhovala, abychom se nemuseli bát o budoucnost naší, ale i mladistvých osob,

a zvláště těch, kteří mají nakročeno na kriminální dráhu. Dále je velmi důležité, aby samotné rodiny – rodiče - svým dětem věnovali veškerý svůj čas, aby je dostatečně, avšak přiměřeně hlídali a především, aby jim byli vždy nápomocní. Toto téma je velice aktuální a rozsáhlé a stojí za zkoumání, jelikož mladiství tvoří nejenom svoji, ale i naši budoucnost, a proto je třeba mít správně vychovanou generaci.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 215 s. ISBN 978-80-7380-521-0

DECKER, S., H., MARTEACHE, N. *International Handbook of Juvenile Justice*. Switzerland : Springer International Publishing, 2017. 550 s. ISBN 978-3-319-45088-9

MORAVCOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J., et al. *Delikvence mládeže, Trendy a souvislosti*. Praha : Triton, 2015. 232 s. ISBN 978-80-7387-860-3

CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. Praha : Policie ČR, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Ministerstvo vnitra ČR – odbor personální práce a vzdělávání, 1998. 122 s.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Havlíčkův Brod : Grada Publishing, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2

HULMÁKOVÁ, J. *Trestání delikventní mládeže*. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 235 s. ISBN 978-80-7400-450-6

ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2

VALICOVÁ, LICHÁ, V. *Trestnoprávní zodpovědnost mladistvých*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2014. 151 s. ISBN 978-80-8168-110-3

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence, možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha : Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8

SCHELLEOVÁ, I., et al. *Právní postavení mladistvých*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3

VĚTROVEC, V., NEDOROST, L., SOVÁK, Z., ADAMCOVÁ, Z. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. 115 s. ISBN 80-86432-32-7

ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace, Možnosti řešení trestných činů*. Praha : Portál, 2010. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2

Elektronické zdroje

ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), [online] [cit. 2018-11-26, 2018-11-29] Dostupné na www. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

ZÁKONY PRO LIDI.CZ. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, [online] [cit. 2019-02-04]. Dostupné na www. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

EPRAVO.CZ. Pojmové znaky trestného činu, [online] [cit. 2018-12-29]. Dostupné na www. <https://www.epravo.cz/top/clanky/pojmove-znaky-trestneho-cinu-16944.html>

POLICIE ČR. Statistiky kriminality v ČR [online]. [cit. 2019-03-06, 2019-03-17]. Dostupné na www: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS.CZ. Jihočeský kraj [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné na www: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/jihocesky-kraj/regionalni-informace/o-kraji/>

Seznam zkratk

Atd – a tak dále

Tzv – takzvaně

Str. – stránka

ZSVM – zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Odst. – odstavec

Písm. – písmeno

TZ – trestní zákoník

Sb., – sbírky

ZPMS – zákon o probační a mediační službě

PMS – probační a mediační služba

USA – United States of America

ČR – Česká republika

PČR – Policie České republiky

Km² – kilometr čtvereční

Cca – cirka

Č. – číslo

Tř. – třída

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dětí

Např. – například

WWW – World Wide Web

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Trestné činy spáchané všemi osobami a mladistvými na území České republiky a v Jihočeském kraji v letech 2010-2018, str. 34-35

Tabulka č. 2: Přehled vybraných trestných činů spáchanými všemi pachateli a mladistvými za rok 2018 v ČR, str. 36-37

Tabulka č. 3: Přehled vybraných trestných činů spáchanými všemi pachateli a mladistvými za rok 2018 v Jihočeském kraji, str. 37

Tabulka č. 4: Počet trestných činů spáchaných pouze mladistvými na území ČR a v Jihočeském kraji v letech 2010-2018 – index kriminality, str. 38

Graf č. 1: Vývoj podílu mladistvých pachatelů ke všem pachatelům v celé ČR a v Jihočeském kraji, str. 35

Graf č. 2: Vývoj podílu mladistvých pachatelů k počtu obyvatelstva v celé ČR a v Jihočeském kraji, str. 39

Přílohy

Rozhovor č. 1:

- 1) Kdo více páchá trestnou činnost a jaké věkové skupiny? (Dívky, chlapci, nezletilí 1-14 let, mladiství 15-17 let)
- 2) Bývají to děti převážně z dobrých rodin (kvalitní rodinné zázemí), z bohatších rodin nebo děti ze sociálně slabších rodin a bývají psychicky zralí či nikoliv? (Mívají spíš úplnou či neúplnou rodinu, žijí bez rodičů v péči příbuzných či v dětských domovech? + jaké bývá rodinné prostředí – rodiče s kriminální činností, rodiče, kteří se věnují spíše zaměstnání než svým dětem, rodiče, kteří dětem vše zakazují – trestají je za něco atd)
- 3) Jaké trestné činy nejčastěji páchají mladiství? (Se kterým trestným činem jste se Vy u mladistvých nejčastěji setkal/a?)
- 4) Jaké bývají nejčastější motivy páchání? (Pokud je zjistíte či jaké motivy je k tomu vedou podle Vás?), (Např. předvádění se, zapadnutí do party, dokázat si něco nebo někomu, nevážení si hodnot a majetku, řešení problémů atd)
- 5) Uvědomují si spáchanou trestnou činnost? (Litují svého provinění, chtějí vše napravit – vzniklou škodu či sebe samotné?)
- 6) Je větší část těch mladistvých, kteří se napraví a spolupracují s Vámi, nebo je více těch, kteří nejeví žádný zájem o nápravu, či se s nimi setkáváte v budoucím životě dál?
- 7) Jak probíhá Vaše práce s mladistvými, kteří dostanou nějaká opatření s dohledem probačního úředníka? (Co s nimi děláte, co probíráte, jak moc spolupracují atd)
- 8) Zjistíte vždy během práce s mladistvými, jaké příčiny (ovlivnění) je vedly ke spáchaní trestné činnosti? (Jaké to bývají nejčastěji? Rodina, školní prostředí, okolí – sociální prostředí, vrstevníci, mediální život (počítače, internet)?)
- 9) Setkáváte se v poslední době (cca od roku 2010 do 2018) více či méně s kriminalitou mladistvých – je podle vás klesající tendence v páchání nebo stoupající?
- 10) Jaká opatření by se podle Vás měla udělat, aby se kriminalita mladistvých omezila na minimum?

Rozhovor č. 2:

- 1) Kdo více páchá trestnou činnost a jaké věkové skupiny? (Dívky, chlapci, nezletilí 1-14 let, mladiství 15-17 let)
- 2) Bývají to děti převážně z dobrých rodin (kvalitní rodinné zázemí), z bohatších rodin nebo děti ze sociálně slabších rodin a bývají psychicky zralí či nikoliv? (Mívají spíš úplnou či neúplnou rodinu, žijí bez rodičů v péči příbuzných či v dětských domovech? + jaké bývá rodinné prostředí – rodiče s kriminální činností, rodiče, kteří se věnují spíše zaměstnání než svým dětem, rodiče, kteří dětem vše zakazují – trestají je za něco atd)
- 3) Jaké trestné činy nejčastěji páchají mladiství? (Se kterým trestným činem jste se Vy u mladistvých nejčastěji setkal/a?)
- 4) Jaké bývají nejčastější motivy páchání? (Pokud je zjistíte či jaké motivy je k tomu vedou podle Vás?), (Např. předvádění se, zapadnutí do party, dokázat si něco nebo někomu, nevážení si hodnot a majetku, řešení problémů atd)
- 5) Uvědomují si spáchanou trestnou činnost? (Litují svého provinění, chtějí vše napravit – vzniklou škodu či sebe samotné?)

- 6) Je větší část těchto mladistvých, kteří se napraví a spolupracují s Vámi, nebo je více těch, kteří nejeví žádný zájem o nápravu, či se s nimi setkáváte v budoucím životě dál?
- 7) Jak probíhá výslech s mladistvými? (Kdo se výslechů účastní, jak se mladiství při výslechu chovají, spolupracují?)
- 8) Zjistíte vždy během práce s mladistvými, jaké příčiny (ovlivnění) je vedly ke spáchání trestné činnosti? (Jaké to bývají nejčastěji? – Rodina, školní prostředí, okolí – sociální prostředí, vrstevníci, mediální život (počítače, internet)?)
- 9) Setkáváte se za poslední dobu (cca od roku 2010 do 2018) více či méně s kriminalitou mladistvých – je podle vás klesající tendence v páčání nebo stoupající?
- 10) Jaká opatření by se podle Vás měla udělat, aby se kriminalita mladistvých omezila na minimum?